

METODECENTRET
Center for Innovation & Metodeudvikling

Evaluering af det beskæftigelsesrettede tilbud på Holmstrupgård

Evaluering af det beskæftigelsesrettede tilbud på Holmstrupgård

©METODECENTRET

Forfattere:

Louise Sylvestersen Østergaard

Sofie Ilsvard

Marie Høstrup

For yderligere oplysninger rettes henvendelse til:

METODECENTRET

Olof Palmes Allé 19

8200 Aarhus N

www.metodecentret.dk

Indhold

Forord	3
Evalueringsens opbygning.....	4
1. Resumé	5
2. Evalueringsproces og -data.....	6
Indledende kortlægning af afsluttede unge	6
Spørgeskemaundersøgelse.....	6
Casestudier	7
3. Indsatsbeskrivelse: LAB-forløb på Holmstrupgård	8
Organiseringen af LAB-forløb	8
Samarbejdspartnere	9
Målgruppen	10
4. Kortlægning af afsluttede unge	11
Uddannelses- og beskæftigelsesstatus.....	11
5. Vejen til uddannelse og beskæftigelse: Afklaring og kompetencer?	14
Uddannelses- og erhvervsafklaring	14
Uddannelsesafklaring i casestudier	19
Faglige, sociale og praktiske kompetencer.....	21
Opsamling.....	25
6. Er den sandsynliggjorte effekt afledt af LAB-forløbet?	26
De interviewede unges oplevelse af LAB-forløbet	26
Særligt virksomme elementer i LAB-forløbet.....	27
Opsamling.....	35
7. Økonomisk analyse.....	36
Væsentlige parametre i beregningerne	36
På kort sigt - fra uddannelseshjælp til SU.....	40
På langt sigt – overgang til beskæftigelse	41
8. Konkluderende bemærkninger.....	46

Forord

Siden 2012 har Holmstrupgård haft en beskæftigelsesrettet indsats (et LAB-forløb) til unge med psykiatriske lidelser. Indsatsen har karakter af et dagtilbud, og hensigten er, at de unge bliver afklarede i forhold til fremtidig beskæftigelse ved at gennemgå en erhvervsafklaring/uddannelsesafklaring eller en klargøring til uddannelsesstart. Det overordnede formål med forløbet er således, at de unge kommer nærmere uddannelse og beskæftigelse.

Der foreligger imidlertid ingen dokumentation for, hvorvidt den beskæftigelsesrettede indsats bringer de unge nærmere uddannelse og beskæftigelse. Ligeledes er det ikke klarlagt om, og i så fald hvordan, indsatsen opleves som virksom af de unge. Det er bl.a. ønsket om et kendskab til disse forhold, der udgør baggrunden for denne evaluering.

Evalueringen udspringer helt konkret af den politiske samarbejdsaftale mellem Aarhus Kommune og Region Midtjylland for 2014 – 2017. Heraf fremgår det, at eksisterende samarbejder omkring beskæftigelsestilbud til unge fra Aarhus Kommune, som eksempelvis er anbragt i Region Midtjyllands tilbud, skal udbygges og udbredes. I forlængelse heraf skal evaluering af eksisterende projekter, ved at udlede erfaringer der kan benyttes til videreudvikling, bidrage til at målrette indsatser samt styrke beskæftigelsestilbud til unge. Med evalueringen af Holmstrupgårds LAB-forløb indfries denne del af samarbejdsaftalen dermed.

Holmstrupgård og Jobcenter Aarhus har ønsket, at LAB-forløbet evalueres med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- Lykkes det de unge at komme i beskæftigelse eller uddannelse?
- Er dette en afledt effekt af Holmstrupgårds beskæftigelsesrettede indsats?
- Hvad koster indsatsen?

Evalueringsspørgsmålene er søgt besvaret ved hjælp af både kvalitative og kvantitative data. Der er foretaget interviews og gennemført spørgeskemaundersøgelser med unge, som modtager indsatsen, for at indfange processen og den udvikling, som de i forløbet gennemgår. Samtidig er der indhentet oplysninger om unge, som har afsluttet et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård. Oplysningerne om afsluttede unge er tilvejebragt af både beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune og Ungdommens Uddannelsesvejledning Aarhus-Samsø.

Metodecentret
Marts 2018

Evalueringens opbygning

Først præsenteres kort processen og de forskellige datakilder, som ligger til grund for evalueringen. Dernæst introduceres der til LAB-forløbet på Holmstrupgård, organiseringen heraf, de samarbejdspartnere som indgår og målgruppen af unge, der modtager indsatsen. Efter disse indledende beskrivelser af evalueringens udgangspunkt samt det beskæftigelsesrettede forløb, følger den egentlige analyse, som skal lede til en besvarelse af evalueringsspørgsmålene fremsat i forordet.

I afsnit fem foretages en kortlægning af unge, som har afsluttet et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård. Det undersøges, hvor de unge er i dag – hvorvidt de er i gang med eller har afsluttet en ungdomsuddannelse – samt hvilke offentlige ydelser de modtager. Formålet med denne kortlægning er at undersøge, hvorvidt de unge, som har modtaget indsatsen, er kommet i uddannelse eller beskæftigelse.

Formålet med de følgende afsnit er at undersøge, hvorvidt det kan sandsynliggøres, at de unge, som har formålet at komme i uddannelse eller beskæftigelse, er nået dertil som følge af LAB-forløbet. Således analyseres det først, hvorvidt de unge opnår øget uddannelsesafklaring og forbedrede faglige, sociale og praktiske kompetencer, hvorefter det søges udledt, om beskæftigelsesindsatsen forårsager en sådan mulig udvikling.

Afslutningsvis foretages en økonomisk analyse. Det undersøges, om det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård kan betale sig for kommunerne og udgør en god investering på hhv. et kortere og et længere sigte. Evalueringen afrundes med en række konkluderende bemærkninger.

1. Resumé

Unge med psykiske lidelser har siden 2012 kunnet følge et beskæftigelsesrettet forløb (et LAB-forløb), på Holmstrupgård. Forløbet sigter mod at fremme de unges uddannelsesafklaring samt at øge deres faglige, sociale og praktiske kompetencer, således at de kan gennemføre en uddannelse og efterfølgende indtræde på arbejdsmarkedet. Denne evaluering belyser, hvorvidt det er lykkedes de unge, som har afsluttet et LAB-forløb, at komme i uddannelse og beskæftigelse, og om dette skyldes netop LAB-forløbet. Ligeledes præsenteres en økonomisk analyse af, hvad indsatsen har kostet og hvorvidt denne udgør en god investering.

Af de unge som har afsluttet et LAB-forløb på Holmstrupgård er ca. *en ud af tre* i uddannelse eller beskæftigelse ifølge de tilgængelige oplysninger. Her er tale om en målgruppe, som oftest har flere psykiatriske diagnoser anført på deres journal og som typisk har været fraværende fra skolen i mellem et og tre år, da de ankommer til Holmstrupgård. Ved at undersøge udviklingen blandt de som modtager indsatsen har denne evaluering sandsynliggjort, at det kan være en afledt effekt af Holmstrupgårds beskæftigelsesrettede indsats, når ca. en tredjedel af disse unge overgår til uddannelse/beskæftigelse.

Selvom indsatsen ikke synes at fremme en uddannelsesafklaring hos alle, men alene nogle unge, da tyder det generelt på, at de unge i forløbet opnår en styrket tro på, at de kan klare et arbejde eller en uddannelse. Samtidigt opnår de unge under forløbene styrkede faglige kompetencer. De fleste afslutter her enten 9. / 10. klasse eller fag på HF og flere realiserer deres mål om at komme i praktik. Casestudier vidner også om, at de unge opnår styrkede sociale og praktiske kompetencer, som giver dem ressourcer, og i højere grad gør dem i stand, til, på sigt at tage ansvar for egen tilværelse. Det indikeres desuden i evalueringen, at de forskellige typer af kompetencer alle udvikles mere eller mindre samtidigt med, at de unge gennem behandling oplever en bedring af de psykiske lidelser.

Mekanismerne hvorved den beskæftigelsesrettede indsats kan fremme afklaring og kompetencer belyses ligeledes i evalueringen. De unge oplever LAB-forløbet som en integreret del af det skoleforløb på Holmstrupgård, som mange har påbegyndt før den beskæftigelsesrettede indsats, og her har særligt kontaktlærere ifølge de unge haft stor en betydning for dem. Ligeledes er det kombinationen af, at indsatsen: 1) er individuelt tilrettelagt, 2) er helhedsorienteret, 3) foregår i samarbejde med jobcentret og 4) indebærer den rette mængde pres, som opleves at skabe udvikling.

Den økonomiske del af evalueringen viser overordnet, at selvom indsatsen ikke kan tjene sig hjem for kommunerne på kort sigt, da kan der potentielt være tale om en god investering på langt sigt. Hvor lang tid de unge skal være i beskæftigelse, før indsatsen kan tjene sig hjem for kommunerne, afhænger af, hvor stor en andel af de unge som følger forløbene, der rykker ind på arbejdsmarkedet senere, samt en række andre antagelser, der må gøres i de specifikke beregninger.

2. Evalueringsproces og -data

Dataindsamlingen er forløbet fra juni 2016 til december 2017. I denne periode er der blevet indsamlet oplysninger om unge, som har afsluttet et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård, og der er gennemført spørgeskemaundersøgelser og interviews med unge, som i 2016 modtog indsatsen. Nedenfor gennemgås indholdet og processen omkring indsamlingen af de forskellige datakilder.

Indledende kortlægning af afsluttede unge

Til at belyse hvordan det efterfølgende er gået unge, som har afsluttet et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård, anvendes primært information fra hhv. beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune og Ungdommens Uddannelsesvejledning Aarhus-Samsø. Disse data er blevet anvendt til at klarlægge, hvorvidt de unge, som har gennemgået et LAB-forløb, har taget en ungdomsuddannelse, er i gang med en uddannelse og/eller har et job.

Endvidere er der indhentet økonomioplysninger hos hhv. Holmstrupgård og Aarhus Kommune. Mere specifikt har Holmstrupgård oplyst den kommunale takst for indsatsen, og Aarhus Kommune har leveret oplysninger om, hvilke ydelser de unge, som har afsluttet forløbet, modtager i oktober 2017. Disse informationer anvendes til at belyse de kommunale omkostninger forbundet med indsatsen, og herudover til at undersøge om forløbet, sammenholdt med ovenstående data, udgør en god investering.

Det er væsentligt at bemærke i denne sammenhæng, at det ikke har været muligt at indhente informationer om alle de unge, som har afsluttet beskæftigelsesrettede forløb. Beskæftigelsesforvaltningen samt UU kan ikke udtrække data om unge, som ikke længere befinder sig i kommunen. Samtidig kan det fremhæves, at det ikke har været muligt at sammenholde data på individniveau vedrørende eksempelvis LAB-forløbets længde og/eller afslutningsdato samt nuværende uddannelse og ydelse. Med andre ord er det således ikke muligt på baggrund af de tilgængelige informationer at udlede, eksempelvis hvor lang tid efter endt forløb de unge kommer i uddannelse og/eller beskæftigelse. Dette har altså betydning for, hvad vi kan udtale os om, da vi ikke kan undersøge tidsperspektivet for en eventuel effekt af indsatsen.

Spørgeskemaundersøgelse

I juni 2016 udsendtes spørgeskemaer til unge, som på daværende tidspunkt var i gang med et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård. Her blev de unge bl.a. bedt om at angive deres oplevelse af forløbet og effekten heraf, samt om at forholde sig til deres eget niveau af uddannelses-/erhvervsafklaring og -parathed. Ligeledes indgik der i skemaet en række spørgsmål omhandlende selvtillid og troen på egne evner. I alt besvarede 19 unge spørgeskemaet.

Året efter, i september 2017, modtog unge, som havde deltaget i undersøgelsen året forinden, igen et lignende spørgeskema. Nogle af de unge, som i 2016 havde besvaret spørgeskemaet, udgik i den mellemliggende periode af undersøgelsen, fordi de grundet primært helbredsmæssige forhold ikke længere fulgte et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård. Enkelte andre unge, som i den mellemliggende periode afsluttede LAB-forløbet, har desuden ikke været mulige at komme i kontakt med. I anden runde af spørge-

skemaundersøgelsen var der således 9 unge, som deltog, og dette er alle unge, som enten er i Holmstrupgårds døgntilbud eller bor i Holmstrupgårds Bogruppe.

Casestudier

I den første runde af spørgeskemaundersøgelsen angav nogle unge, at de var interesserede i også at indgå i en interviewundersøgelse. Metodecentret foretog i november 2016 individuelle interview med fire af disse unge. De unge blev udvalgt således, at forskellige køn, diagnoser og forløb ville blive repræsenteret i denne evaluering. Hensigten var, at de fire unge skulle interviewes anden gang ét år efter for derved at give indblik i processen, den udvikling de via LAB-forløbet gennemgår, samt de unges oplevelser af indsatsen, herunder styrker og udfordringer forbundet hermed.

I 2017 var det imidlertid udelukkende muligt at gennemføre interview med to af de fire unge. På samme måde som det var tilfældet for en stor del af frafaldet i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen, skyldes dette bl.a., at de unge ikke længere var i kontakt med Holmstrupgård grundet en forværring af deres mentale helbred. Denne årsag til frafald, og i denne sammenhæng den betydning det har for, hvilke data der kan indsamles, må betragtes som et vilkår for undersøgelser på dette område.

Som følge af frafaldet er variationen i de interviewede unges baggrund og forløb mindre. For at læseren kan danne sig et indtryk af, hvilket udgangspunkt og udfordringer de interviewede unge har haft, og kan sammenholde dette med den udvikling, de har gennemgået, da fortælles her kort om dem. Navnene, der anvendes i evalueringen, er pseudonymer og altså *ikke* de unges rigtige navne.

Malene og Lise er begge 18 år, da de interviewes af Metodecentret første gang i 2016. De har således begge været i LAB-forløbet under ét år og har forud for dette været indskrevet på Holmstrupgårds døgntilbud, hvilket Lise stadig er. Malene er flyttet ind i Holmstrupgårds Bogruppe, hvor der er en lavere grad af støtte tilknyttet. Både Malene og Lise lider af en spiseforstyrrelse, men hvor Malene derudover er diagnosticeret med angst, står der i stedet depression og psykose på Lises journal. Endvidere har de det tilfældes, at de begge angiver tidligere at have haft skolefravær på mellem 1 og 2 år. Da pigerne interviewes anden gang i efteråret 2017, følger Lise stadig et beskæftigelsesrettet forløb, mens Malene har afsluttet LAB.

I tillæg til de unges egne oplevelser af indsatsen samt eget forløb har Metodecentret interviewet koordinatoren af LAB-forløbene på Holmstrupgård. Interviewene har omhandlet hhv. de interviewede unge, herunder deres udgangspunkt og udvikling, samarbejdet med jobcentret og LAB-forløb på Holmstrupgård generelt. Endvidere har vi interviewet en sagsbehandler, som har været en del af det team i Jobcenter Aarhus, der har haft kontakten til de unge på Holmstrupgård, om LAB-forløbet på Holmstrupgård og om hendes generelle indtryk af udviklingen blandt unge i forløbet.

3. Indsatsbeskrivelse: LAB-forløb på Holmstrupgård

Indsatsbeskrivelsen er udformet på baggrund af interview med koordinatoren af LAB-forløbene på Holmstrupgård. Formålet med afsnittet er at tydeliggøre, hvad Holmstrupgårds beskæftigelsesrettede indsats indeholder, hvilke rammer den udfolder sig indenfor, og hvilken målgruppe der typisk modtager denne.

Organiseringen af LAB-forløb

LAB-forløbene på Holmstrupgård startede i 2012. Forløbene blev implementeret som følge af en lovændring, LAB (Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats), der betyder, at alle over 18 år skal være i en form for beskæftigelse, og at denne beskæftigelse registreres.

Et LAB-forløb på Holmstrupgård består af forskellige aktiviteter, der sikrer, at de aktivitetsparate unge får hjælp til at komme i beskæftigelse. I samarbejde med den unge og Jobcenteret (uddybes senere) udarbejdes en individuel plan for, hvordan den enkelte hjælpes mod dette mål. Ca. 30 unge er i april 2016 i LAB-forløb på Holmstrupgård, og dermed opereres der med ca. 30 forskellige planer og skemaer. Tilrettelæggningen af disse individuelle LAB-forløb foretages på baggrund af en screening af de unge (med fokus på bl.a. det hidtidige skole- og behandlingsforløb samt den unges behov) og på baggrund af en dialog med den anbringende kommune, eventuelle tidligere behandlingssteder og Holmstrupgårds egne afdelingspsykologer.

Aktiviteter

Selvom de unge i LAB-forløbene er minimum 18 år, forekommer det ofte, at de ikke har færdiggjort deres obligatoriske skolegang. I et typisk LAB-forløb indgår derfor en række skolefag. Holmstrupgård har egen skole, og her tilbydes alle skolefag, inkl. kreative fag såsom musik, og disse varetages af faglærere. Målet er, at de unge, når de afslutter et LAB-forløb, som minimum har fået et 9. eller 10. klasses eksamensbevis, så de kan søge ind på en ungdomsuddannelse.

Et af de vigtigste elementer i Holmstrupgårds LAB-forløb er derudover muligheden for praktik. Holmstrupgård hjælper de unge med at finde en praktikplads og forsøger, så vidt det er muligt, at imødekomme de unges ønsker. Praktikstederne varierer derfor meget, idet de afhænger af de unges specifikke interesser. Holmstrupgård har eksempelvis haft unge i praktik i Bauhaus, i Bilka, i tøjforretninger, hos gartnere, hos dyrelæger og i børnehaver.

Da Jobcenterets fokus på beskæftigelse dækker over en bred vifte af aktiviteter, består et LAB-forløb også ofte af nogle værkstedsfag, der fungerer som praktisk supplement til de boglige fag. Holmstrupgård forsøger at lave værksteder i det, de unge ønsker at arbejde med, og lige nu findes der værksteder indenfor bl.a. glaskunst og møbelsnedkeri, ligesom der er et mekanikerværksted.

Behandling kan også indgå som en aktivitet i de unges LAB-forløb. Holmstrupgård har et samarbejde med Center for Spiseforstyrrelser og OPUS klinik for skizofreni, og såfremt de unge har en af disse diagnoser, indgår terapien hos behandlingsinstitutionerne som aktiviteter i forløbet. Holmstrupgård tilbyder også selv forskellige former for terapi (pædagogisk massage, sanserum, rideterapi etc.), hvilket også kan indgå.

Endelig indgår motion som et fast element i Holmstrupgårds indsats og dermed også i LAB-forløb. Således lever de op til skolereformens krav om bevægelse som en integreret del af skolegangen, hvilket er relevant for de unge, som mangler at færdiggøre grundskolen. Holmstrupgård har dog arrangeret det således, at motion er at finde på alle de unges skema og ikke kun dem, som er i gang med 9. eller 10. klasse.

Møder

Et LAB-forløb er også organiseret omkring en række møder mellem den unge og det fagpersonale, som denne er i kontakt med. Her diskuteres samarbejdet omkring den unge, og der følges op på bl.a. den unges skema. Der er tale om følgende møder:

- Daggruppemøder (en gang om ugen)
- Værkstedsmøder (en gang om ugen)
- Teammøder med afdelingspsykologer, afdelingspædagoger, skolelærere og faglærere (hver ottende uge)
- Statusmøder med forældrene
- Konferencer med afdelingerne

Den unges kontaktlærer er med til alle disse møder. Kontaktlærerne udvælges efter, hvor de unge tilbringer mest tid, og hvem der kender dem bedst. En lærer kan dog maksimalt være kontaktlærer for 6 unge ad gangen. Foruden de ovenstående møder kan de unge gå til deres kontaktlærer, når de har brug for det.

Afslutning af LAB-forløb og udflytning

LAB-forløbet på Holmstrupgård er ikke kompetencegivende i den forstand, at det sikrer de unge et job eller en uddannelsesplads, men forventningen er, at det kan hjælpe de unge med at udvikle sig og blive afklarede omkring, hvad næste skridt skal være. Når en ung ikke længere skal være på Holmstrupgård og eksempelvis overgår til Idrætsdaghøjskolen, er der en overleveringsperiode, hvor Holmstrupgård hjælper den unge til rette det nye sted og taler med den nye institution om den unges behov og udfordringer.

Derudover har Holmstrupgård nogle udslusningshuse, der fungerer som overgang til, at de unge skal bo i egen lejlighed. Udslusningen kan finde sted samtidig med, at den unge er i et LAB-forløb. I husene bor de unge sammen i en Bogruppe på fire, så de fungerer som støttebeboere for hinanden. Hver morgen hjælper personale fra Holmstrupgård de unge i gang med dagen. Udflytning sker som hovedregel altid på baggrund af overvejelser omkring, hvordan det hænger sammen med de øvrige aktiviteter i den unges hverdag.

Samarbejdspartnere

Holmstrupgårds primære samarbejdspartner, når det kommer til LAB-forløbene, er Jobcenter Aarhus Team 4 (Aarhus Kommune er handlekommune for de unge). Sammen med jobcentret og de unge udarbejder Holmstrupgård en plan, og selvom disse planer kan være relativt langsigtede, da er de fleksible i den forstand, at de jævnligt evalueres og tilpasses. I overensstemmelse med Lov om Aktiv Beskæftigelse, samt for at sikre at planen er realistisk, skal der følges op på denne hver tredje måned, hvor sagsbehandlere ofte

kommer til Holmstrupgård. Også forløbsbeskrivelser udformes i samarbejde med jobcentret. Disse udfyldes en gang årligt og indeholder nogle faste punkter bestemt af jobcentret. Forløbsbeskrivelserne indfanger således nogle af de informationer, som Jobcentret har behov for at vide, såsom; om den unge kan komme op om morgenen; hvordan vedkommende fungerer fagligt og socialt; om der skal tages nogle specialhen-syn, og om den unge er afklaret i forhold til fremtiden.

Som tidligere fremhævet samarbejder Holmstrupgård også med Center for Spiseforstyrrelser og OPUS klinik for skizofreni. Samarbejdet med disse behandlingsinstitutioner består i, at de unge på Holmstrupgård, der lider af spiseforstyrrelser eller skizofreni, kan modtage terapi som en del af de aktiviteter, de følger i deres LAB-forløb. Foruden de samtaler, som de unge har med Holmstrupgårds egne afdelingspsykologer, tager de således også ud til eksterne behandlingssteder.

Endvidere samarbejder Holmstrupgård med både VUC og PPR. Hvis de unge i LAB-forløb tager nogle kurser på VUC, men ikke kan nå at gennemføre disse på normeret tid, da har Holmstrupgård en aftale med VUC om, at de kan færdiggøre kurserne som fjernundervisning på Holmstrupgård og derefter gå til en forsinket eksamen på VUC. På Holmstrupgård er der dog også unge, som har store vanskeligheder ved at følge et skoleforløb. I disse tilfælde arrangeres der nogle samtaler med PPR og de unges sagsbehandlere.

Endelig samarbejder Holmstrupgård med over 80 forskellige virksomheder, hvor det er muligt for de unge at komme i praktik. En medarbejder fra Holmstrupgård sørger for at sætte de unge i gang med arbejdet og bliver for at hjælpe dem, hvis der er behov for det (i de tilfælde hvor flere er i praktik samme sted). Det kan være svært for virksomhederne at vide, hvor meget de kan presse de unge, og derfor er det vigtigt for sam-arbejdet, at Holmstrupgård har mulighed for at følge med i de unges arbejdsgang.

Målgruppen

Behandlingen på Holmstrupgård er for unge i alderen 13 til 24 år, og de unge kan påbegynde et LAB-forløb, når de er 18 år. Alle, der starter et LAB-forløb, er aktivitetsparate, dvs. at de vurderes til på sigt, med hjælp og støtte, at kunne blive klar til at varetage et job. Hvis de unge ikke har 'rykket sig' tilstrækkeligt, når de bliver 24 år, eller ikke er færdigbehandlede, da overgår de til en institution, fx indenfor handicapområdet.

Nogle af de unge, der starter i LAB-forløb, har været på Holmstrupgård, siden de var meget unge, men de fleste er blevet indskrevet relativt kort tid forinden. De fleste, der kommer ind på Holmstrupgårds døgnaf-delning, er mellem 15 og 17 år. De unge i LAB-forløbene bor typisk på Holmstrupgård, men der er også dag-elever, som bor hos deres familie eller i egen lejlighed. Dageleverne er i samme målgruppe som de reste-rende unge, men er blot ikke anbragt på Holmstrupgård.

De unges diagnoser varierer fra spiseforstyrrelser og angst til skizofreni, autisme og OCD. De fleste unge har en lang række psykiatriske diagnoser anført på deres journal og har, før de kom til Holmstrupgård, haft flere og længere indlæggelsesforløb på børnepsykiatriske afdelinger. Derudover kommer nogle unge til Holmstrupgård fra andre behandlingstilbud. Mange har desuden ikke været i skole i typisk mellem et og tre år, og der er således store huller i deres skoleforløb.

4. Kortlægning af afsluttede unge

Formålet med dette afsnit er at afklare, om det lykkes de unge, som har gennemgået beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård, at komme i beskæftigelse eller uddannelse. Med andre ord er vi interesserede i, om de unge når i 'mål'. Hvis vi skal kunne udlede, hvorvidt Holmstrupgårds beskæftigelsesrettede forløb bringer de unge tættere på uddannelse og arbejdsmarked, er vi nødt til at se på, hvorvidt de unge, som har modtaget indsatsen, er i gang med eller har færdiggjort en uddannelse og/eller har et arbejde. Derfor belyses de afsluttede unges uddannelses- og beskæftigelsesstatus i det følgende.

Indledningsvist er det imidlertid relevant at gøre opmærksom på, at det på baggrund af data ikke er muligt at svare sikkert på, hvorvidt de unge er *tættere* på uddannelse eller beskæftigelse, end de ellers ville have været. Vi ved ikke, hvor tæt på uddannelse/beskæftigelse de unge ville have været, hvis ikke de havde modtaget indsatsen, og vi har ikke et brugbart sammenligningsgrundlag – vi har ikke et basisalternativ såsom "*Treatment-as-usual*" eller "*Bedste-alternative-indsats*". I tillæg hertil er der tale om en, fra et statistisk perspektiv, meget lille gruppe af unge, som har afsluttet det beskæftigelsesrettede forløb. Disse forhold betyder, at vi ikke kan udtale os om kausalitet generelt - hverken når det kommer til kortlægningen af de unge, som har afsluttet et LAB-forløb på Holmstrupgård, eller de unge som i fremtiden afslutter et forløb.

Af de interviewede unges fortællinger er det imidlertid muligt at udlede den betydning, som LAB-forløbet har for lige netop disse unges kompetencer og situation, hvilket belyses senere i evalueringen. Viser det sig i den følgende kortlægning, at nogle unge, som har modtaget indsatsen, formår at komme i uddannelse/beskæftigelse, da er det således ved hjælp af kvalitativ analyse, men også ved deskriptiv kvantitativ analyse, efterfølgende muligt at sandsynliggøre, at LAB-forløbet på Holmstrupgård virker som forventet.

Uddannelses- og beskæftigelsesstatus

Pr. 1. november 2017 er der ifølge oplysninger fra Holmstrupgård 24 unge, som har afsluttet et beskæftigelsesrettet forløb på stedet. Til at belyse de afsluttede unges uddannelses- og beskæftigelsesstatus anvendes informationer fra hhv. beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune og UU Aarhus-Samsø. I tillæg hertil inddrages, hvor det er relevant, det kendskab, som Holmstrupgård har til de afsluttede unge.

Ifølge oplysninger fra Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU Aarhus-Samsø) er der i december 2017 tre ud af 16 afsluttede unge, som har gennemført en ungdomsuddannelse: to har gennemført EUD og en har gennemført STX (se Tabel 1). Forklaringen på, at der alene kan indhentes oplysninger om 16 unge, er ifølge UU Aarhus-Samsø, at de resterende unge befinder sig udenfor kommunen.

Tabel 1: Antal unge, som har gennemført et LAB-forløb på Holmstrupgård, og som efterfølgende har gennemført *eller* er i gang med forskellige ungdomsuddannelser *eller* uddannelsesforberedende aktiviteter

Antal unge

Ungdomsuddannelser, som unge efter LAB-forløb har gennemført	
Bygnings- og brugerservice – hovedforløb	1
STX	1
Teknologi, byggeri og transport - hovedforløb	1
Ungdomsuddannelser, som unge efter LAB-forløb er i gang med	
HF	2
<i>Total - ungdomsuddannelser</i>	<i>5</i>
Uddannelsesforberedende aktiviteter, som unge efter LAB er i gang med	
Arbejde – deltid	1
Intern skole på socialpædagogisk opholdssted	4
Offentlig forsørgelse / I forberedende tilbud jf. LAB-loven ¹	4
VUC-AVU niveau	1
VUC-HF niveau	1
<i>Total - uddannelsesforberedende aktivitet</i>	<i>11</i>
Total - samlet	16

Samtidig er to unge i gang med at gennemføre en ungdomsuddannelse (HF). Af de 16 unge er der altså fem, som enten har eller er i gang med en ungdomsuddannelse, dvs. næsten en tredjedel. De resterende unge er i gang med en uddannelsesforberedende aktivitet – se ovenstående.

Ser vi på, hvor de unge er i dag ud fra et forsørgelsesperspektiv, er der ligeledes næsten en tredjedel, som enten modtager SU eller er lønmodtagere. Informationerne i nedenstående tabel er udtrukket af beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune.

¹ **Note:** Alle de unge på offentlig forsørgelse er i tilbud via LAB, men det kan ikke ud af UU Aarhus- Samsøs systemer aflæses, hvad de konkret er i gang med.

Tabel 2: Forsørgelsesoversigt for unge som har gennemført et LAB-forløb på Holmstrupgård

	Antal unge
Offentlig forsørgelse (ekskl. SU)	
Forrevalidering, vejledning og opkvalificering	2
Kontanthjælp, vejledning og opkvalificering	1
Ressourceforløb, vejledning over 4 uger	1
Uddannelseshjælp, ordinær uddannelse	1
Uddannelseshjælp, passiv	4
Uddannelseshjælp, vejledning og opkvalificering	4
<i>Total på offentlig forsørgelse (ekskl. SU)</i>	<i>13</i>
Ingen offentlig forsørgelse med undtagelse af SU	
Ingen offentlig forsørgelse	
Lønmodtager	2
Ingen oplysninger	2
SU med ydelse	5
<i>Total som ikke er på offentlig forsørgelse eller som modtager SU</i>	<i>9</i>
Total - samlet	22

Note: Oplysningerne stammer fra Beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune. Tallene er udtrukket af beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase DREAM. Ved 'Uddannelseshjælp, ordinær uddannelse' forstås, at en person følger en uddannelse oprettet ved lov (f.eks. AVU, HF, AVU, VEU mv.) men fortsat med uddannelseshjælp som forsørgelse.

Af denne oversigt fremgår flere unge, end det har været muligt for UU Aarhus-Samsø at indhente informationer om. Det, som er relevant i denne sammenhæng, er, at ser man bort fra de to unge, som ikke modtager offentlig forsørgelse, men som vi jf. tabellen ikke har nogen oplysninger om, da modtager syv ud af 20 afsluttede unge enten løn eller SU med ydelse. Altså er syv ud af 20 i uddannelse eller beskæftigelse.

Opsummerende er således ca. en ud af tre afsluttede unge enten i gang med eller har afsluttet en ungdomsuddannelse (mere specifikt ca. 31 %), og en ud af tre er i uddannelse eller job (mere specifikt 35 %). Ifølge Holmstrupgård har man her kendskab til, at en større del af de unge, som i dag er i uddannelse eller indgår i en uddannelsesforberedende aktivitet, læser HF på VUC. Samtidigt gives der udtryk for, at mindst fem af de afsluttede unge enten er udskrevet til behandling eller er afsluttet på grund af sygdom eller øget behov for udredning.

Ifølge informationer fra Holmstrupgård færdiggør fire unge deres LAB-forløb i 2016, hvilket syv unge gør i 2017. Ud af de 24 unge, som har afsluttet forløbet, har 11 således gjort dette i året før eller samme år som ovenforstående opgørelser over forsørgelse og uddannelsesstatus er udtrukket. Som vi vil komme ind på senere, kan det være, at nogle af disse unge yderligere har behov for et år på en højskole eller lignende, før de er klar til at påbegynde en uddannelse. Af den årsag er det sandsynligt, at flere af disse unge vil være i uddannelse, hvis vi i stedet måler efter sommeren 2018. Med andre ord er det sandsynligt, at andelen af unge, som har gennemgået et LAB-forløb på Holmstrupgård og som er i uddannelse/beskæftigelse, stiger, desto længere tid siden, det er, at forløbet er afsluttet.

5. Vejen til uddannelse og beskæftigelse: Afklaring og kompetencer?

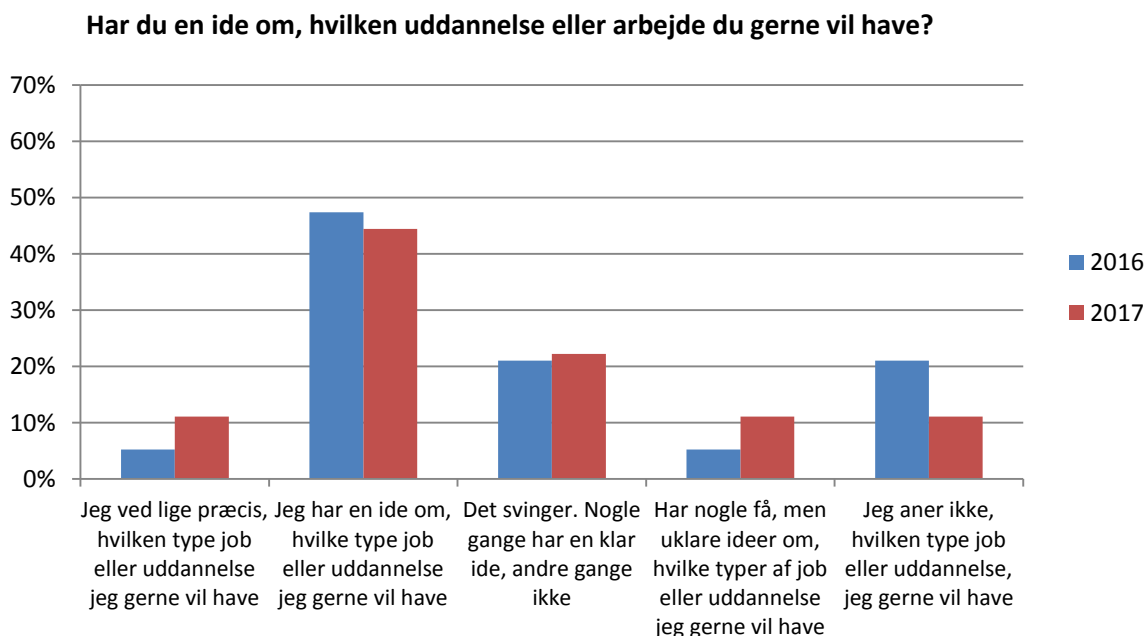
En hypotese er, at de unge via det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård bliver mere afklarede i forhold til fremtidig beskæftigelse. Samtidig er forventningen, at indsatsen opkvalificerer de unge, herunder forbedrer deres sociale, praktiske og faglige kompetencer, således at de opnår flere muligheder for og større ressourcer til at tage ansvar for egen tilværelse. Med andre ord forventes en del af vejen mod fremtidig beskæftigelse at gå gennem 1) uddannelses-/beskæftigelsesafklaring, og 2) forbedrede kompetencer. I dette afsnit undersøges det, om de unge i LAB-forløb gennemgår denne forventede udvikling.

Viser det sig, at de unge med LAB-forløbet bliver mere afklarede og opnår forbedrede kompetencer, da kan det på sin vis sandsynliggøres, at indsatsen på sigt vil medføre et højere uddannelses- og beskæftigelsesniveau blandt de unge. Dette beror naturligvis på en antagelse om, at en højere grad af uddannelses- og erhvervsafklaring samt øgede kompetencer, alt andet lige, er positivt sammenhængende med uddannelse og beskæftigelsesniveau.

Uddannelses- og erhvervsafklaring

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen kan det ikke udledes, hvorvidt de unge er blevet hverken mere eller mindre afklarede omkring fremtidig uddannelse og/eller beskæftigelse.

Figur 1: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt de unge i LAB har en idé om fremtidig uddannelse eller arbejde

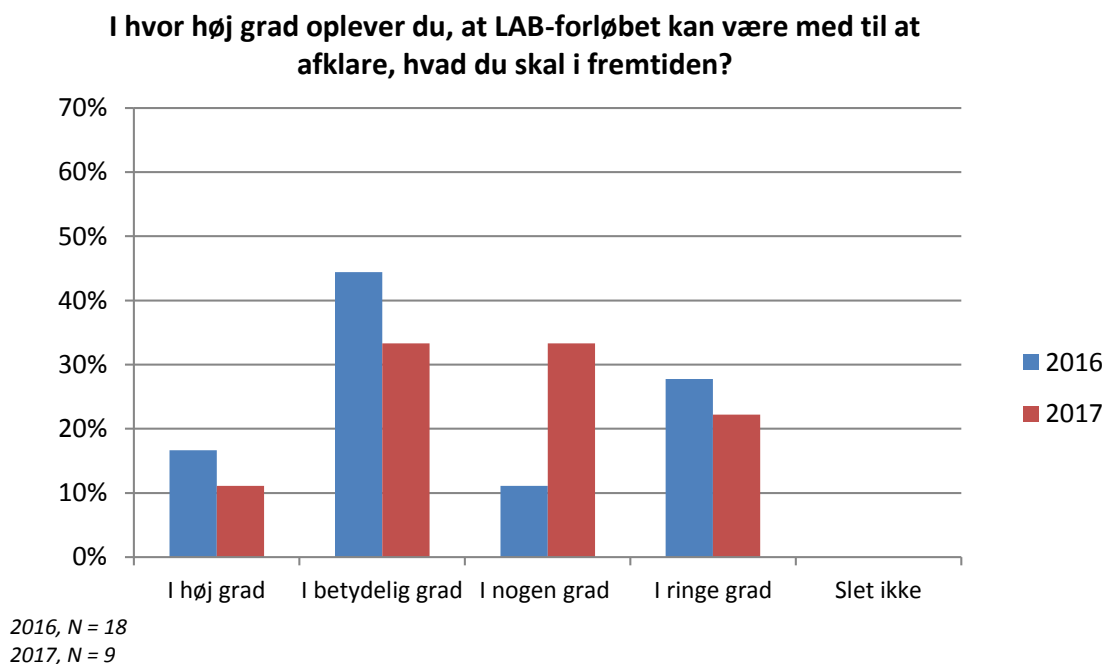
2016, N = 19

2017, N = 9

Selvom der er en lille stigning i andelen af unge, der angiver at være helt afklarede i forhold til hvilken uddannelse eller hvilket arbejde, de ønsker, og et lille fald i andelen der slet ikke er afklarede, da ligner besva-

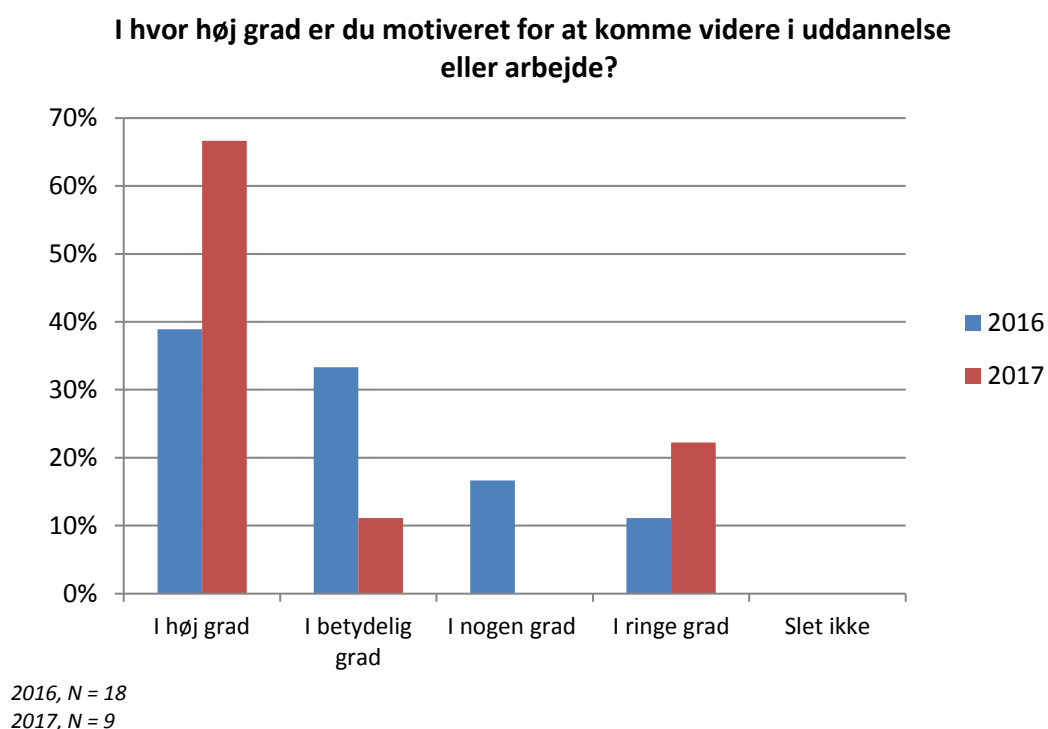
relserne fra 2016 og 2017 i høj grad hinanden. Samtidig er der ikke sket en stigning i graden, hvormed de unge oplever, at LAB-forløbet kan fremme en afklaring af disse forhold.

Figur 2: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt de unge i LAB kan være med til at afklare, hvad de skal i fremtiden

I 2017 angiver en større andel af de unge, der har besvaret spørgeskemaet, at de kun i nogen grad oplever, at LAB-forløbet kan være med til at afklare, hvad de skal i fremtiden, sammenlignet med undersøgelsen i 2016. Selvom forskellen af figuren ovenfor fremstår markant for denne kategori, er det imidlertid værd at være opmærksom på, at den alene består af en respondent. At der ikke sker en øget afklaring synes dog hverken forbundet med de unges motivation for at komme i uddannelse/beskæftigelse, eller troen på at det kan lade sig gøre. Fra 2016 til 2017 er der nemlig *umiddelbart* sket en stigning i de unges motivation.

Figur 3: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt de unge er motiverede for at komme videre i uddannelse eller arbejde

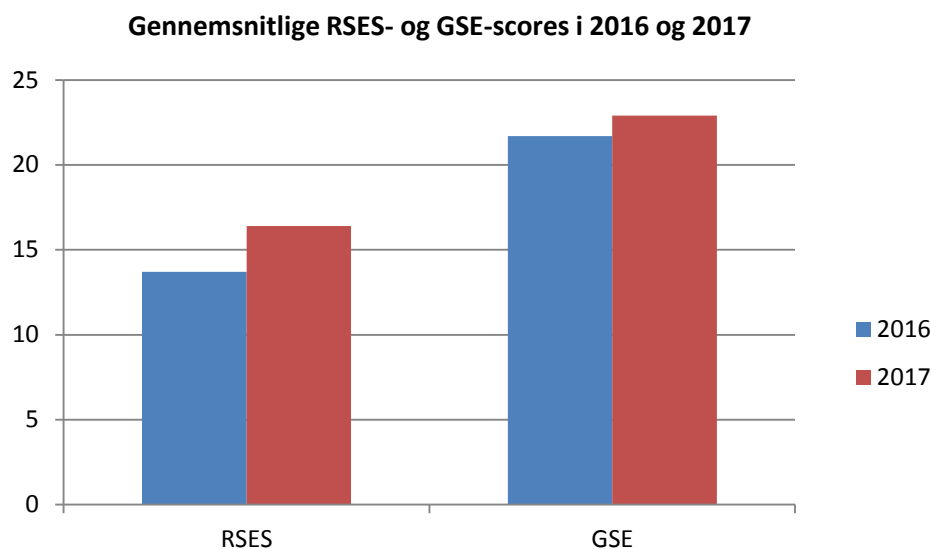

Figur 3 antyder, at de unge i 2017 er blevet mere motiverede. Igen må det imidlertid fremhæves, at forhold ved data har væsentlig betydning for, hvad vi kan udtale os om. Vi kan ikke med sikkerhed sige, at motivationen blandt de unge, som har deltaget i undersøgelsen i begge år, er steget, fordi det ikke er alle, som deltog i undersøgelsen i 2016, som også har deltaget i 2017. Endvidere er det ikke muligt at forbinde den enkelte unges svar i 2016 med, vedkommendes svar i 2017 og dermed spore den individuelle udvikling.

Eftersom der ikke er et større antal, der har svaret 'I høj grad' eller 'I ringe grad' på ovenstående spørgsmål, kan det ikke endeligt vurderes, om nogle unge har gennemgået en positiv eller negativ udvikling. Det vi kan sige er, at *gruppen* af unge, som har deltaget i undersøgelsen i 2017, er mere motiverede end *gruppen* af unge, der deltog i 2016.

På samme måde har gruppen af unge i 2017 en større tro på egne evner, end gruppen af unge i 2016 havde. Troen på egne evner er i denne spørgeskemaundersøgelse søgt indfanget ved hjælp af både Rosenbergs Self-esteem Scale (RSES) og General Self-efficacy Scale (GSE).

Figur 4: De unges gennemsnitlige scores på besvarelser af spørgsmål om hhv. selvværd (RSES) og self-efficacy (GSE) i 2016 og i 2017

2016, GSE, N = 19, RSES, N = 18
2017, N = 9

Med RSES har vi søgt at måle de unges selvværd. Ved selvværd forstås den måde, hvorpå mennesker opfatter samt bedømmer sig selv og følelsen af at være noget værd². Skalaen går fra 0 til 30, hvor 0 er udtryk for det lavest mulige og 30 det højest mulige. Gennemsnittet blandt unge, der i 2016 besvarer spørgeskemaet, er 13,7, mens det blandt de unge, der besvarer i 2017, er 15,4, dvs. 12,4 % højere. Altså har gruppen af unge, som deltager i undersøgelsen i 2017, gennemsnitligt et højere selvværd, end gruppen som deltager i 2016. Forskellen på de unges gennemsnitlige selvværd fra 2016 til 2017 er imidlertid ikke signifikant, hvilket kan hænge sammen med det lave antal respondenter.

GSE vedrører self-efficacy. Med self-efficacy menes troen på, at man kan løse udfordringer og udføre nye eller vanskelige opgaver trods modgang³. Et spørgsmål er i denne sammenhæng udeladt fra den oprindelige skala, og skalaen i denne undersøgelse går derfor fra 9-36, hvor 9 udtrykker en minimal self-efficacy og 36 udtrykker en maksimal self-efficacy. Forskellen er her mindre end på ovenstående skala - gennemsnittet i 2016 er 21,7, mens det i 2017 er 22,9, dvs. 5,5 % højere - og denne er ligeledes ikke signifikant.

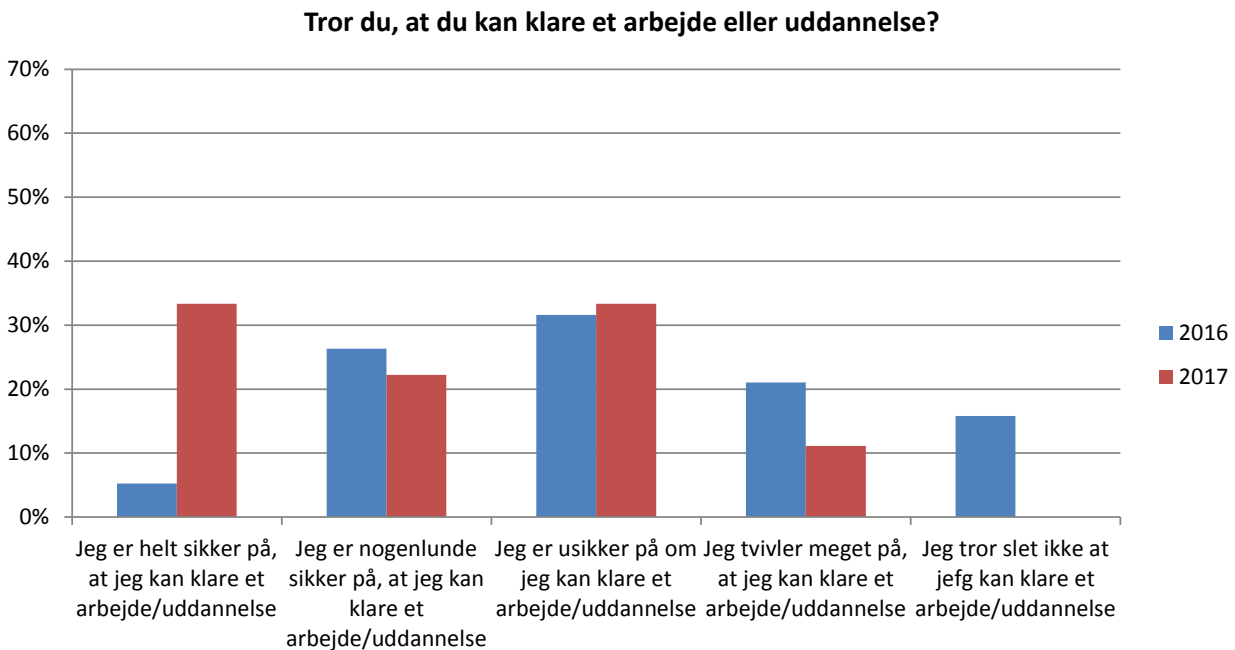
Således har de unge, der deltager i undersøgelsen i 2017 gennemsnitligt både et højere selvværd og en større tro på egne evner end gruppen af unge, som deltager i undersøgelsen i 2016. Dette resultat kan på den ene side være udtryk for, at særligt de unges selvværd, men også deres tro på egne evner, er forbedret, mens de har været i LAB-forløbet, men et højere gennemsnit i 2017 kan også skyldes, at nogle af de unge med de laveste scores er frafaldet undersøgelsen.

² Christensen, Thomas Nordahl & Marie Lønberg Hansen (2014), Validerede instrumenter ved måling af mental sundhed: Til evalueringer på det sociale område

³ Christensen, Thomas Nordahl & Marie Lønberg Hansen (2014), Validerede instrumenter ved måling af mental sundhed: Til evalueringer på det sociale område

Ovenstående belyser forskellene i de unges generelle selvværd og tro på egne evner i 2016 og 2017, men vi har også informationer om de unges tro på egne evner, når det mere specifikt kommer til uddannelse og beskæftigelse. Her oplever, i hvert fald nogle unge, en stigning fra 2016 til 2017 i troen på, hvorvidt de er i stand til at klare et arbejde eller en uddannelse.

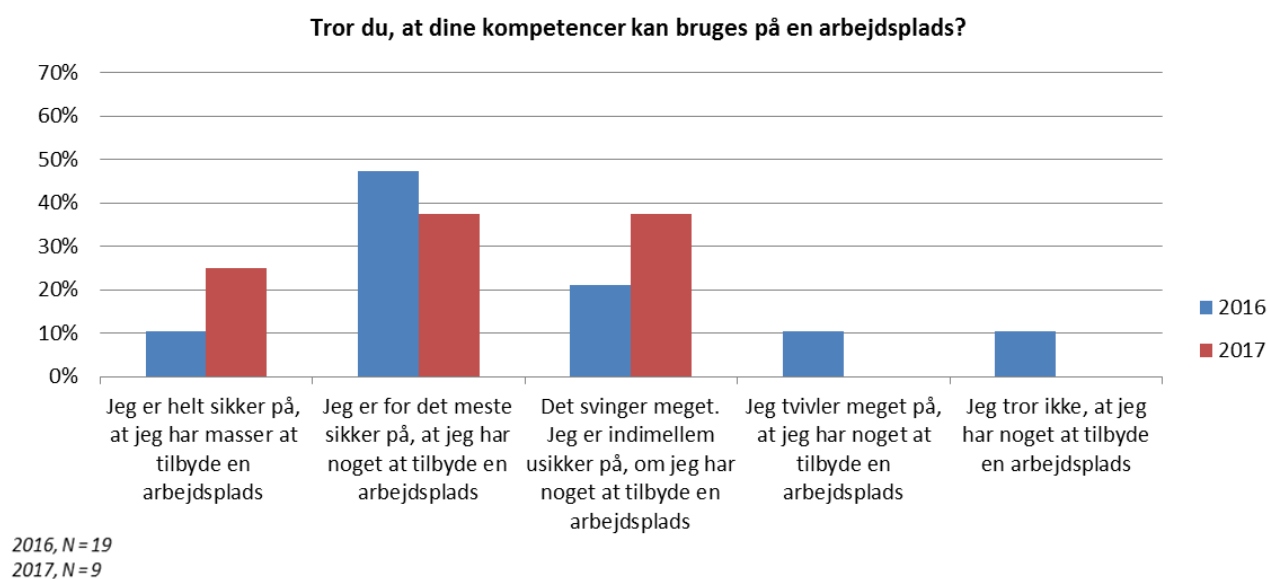
Figur 5: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt de unge forventer at kunne klare arbejde/uddannelse

I 2017 er der både et større antal og en større andel af unge, som giver udtryk for, at de er helt sikre på, at de kan klare et arbejde og/eller en uddannelse. Altså har nogle af de unge, som tidligere valgte en anden kategori, fået en større tro på egne evner. Derudover er der i 2017 kun én person, der svarer, at vedkommende er i tvivl om, hvorvidt han/hun ville kunne klare et arbejde/en uddannelse, og ingen svarer, at de slet ikke ville kunne klare dette. I 2016 oplevede syv unge deres situation på denne måde. I tråd med tidligere bemærkninger kan forskellen i denne ende af skalaen dog skyldes frafald.

Også når det alene gælder beskæftigelse, er der ingen, som i 2017 giver udtryk for, at de i meget lav grad har noget at byde ind med:

Figur 6: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt de unge forventer, at deres kompetencer kan bruges.

Gruppen af unge i 2017 er således mere positivt indstillet overfor egne evner på arbejdsmarkedet end gruppen af unge i 2016. Selvom de unge i 2017 altså ikke er mere afklarede i forhold til uddannelses- og beskæftigelsesvalg, har de således en større tro på, at de kan klare uddannelse/beskæftigelse, og at de har noget at tilbyde en arbejdsplads. Sammenlignet med gruppen i 2016 er de unge i 2017 ligeledes mere motiverede for at komme videre.

Et bud på, hvorfor dette er tilfældet, er, at der med en øget tro på egne evner (og evt. med styrkede kompetencer, som vi vil komme mere ind på senere) følger en oplevelse af, at antallet af muligheder øges tilsvarende. Med andre ord kan det være, at de unge i 2017 oplever at have fået flere uddannelsesretninger og/eller jobmuligheder at vælge mellem, fordi de i højere grad tror på, at de kan klare sig. Det kan ligeledes tænkes, at denne selvtillid har styrket motivationen. Altså er det ikke nødvendigvis negativt, at de unge ikke giver udtryk for at være mere afklarede i 2017.

Uddannelsesafklaring i casestudier

Nogle af de perspektiver, som fremkommer i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen, kan genfindes i interviewene med de unge. Samtidig kan casestudierne bidrage til at nuancere, hvorfor de unge ikke nødvendigvis oplever en øget uddannelsesafklaring fra 2016 til 2017.

Både Malene og Lise har allerede en idé om, hvilken ungdomsuddannelse samt videregående uddannelse, de ønsker, da de interviewes i 2016. Under samtalen året efter har fremtidsdrømmene ændret sig en smule og flere er kommet til, men man kan ikke udlede, at pigerne i denne mellemliggende periode er blevet mere afklarede omkring uddannelse og beskæftigelse.

Imidlertid kan det ud fra interviewene udledes, at Malene i en forudgående periode i LAB-indsatsen, dvs. før første interview i 2016, er blevet mere afklaret omkring uddannelses- og beskæftigelsesvalg. Koordinatoren af LAB-forløbet på Holmstrupgård udtaler således om Malenes forløb:

"Og hjemkommunen, da hun blev 18, havde egentlig i tankerne, at hun skulle have pension. Det var det. Vi kunne ikke gøre noget for hende. Og så havde vi et møde med sagsbehandleren, hvor hun siger "Min største drøm er at tage min skole færdig og komme videre i mit liv, og hvis jeg skal det, så skal jeg blive på Pilen og blive på Holmstrupgård". Det var første gang, hun havde sagt noget til møderne. Ellers havde hun bare siddet og kigget ned i jorden. Og så lige pludselig sagde hun, at det ville hun." (koordinator af LAB-forløb på Holmstrupgård)

Af citatet fremgår det, at motivationen opleves at være drivkraften i udviklingen, og Malene kommenterer også selv på, at det for hende særligt handlede om at få 'motivationen til at virke'. Den uddannelsesafklaring, som hun har, er kommet i takt med, at det er blevet en mulighed for hende at tage en uddannelse – i takt med at det er blevet realistisk:

"For tre år siden så havde vi ikke tænkt at det var realistisk, fordi jeg havde slet ikke turdet tænke over det. Det var slet ikke noget der fyldte dengang, men nu er det realistisk, for det går virkelig stærkt, og jeg har i hvert fald fået det meget bedre." (Malene)

Altså har Malene oplevet en uddannelsesafklaring, mens hun har været på Holmstrupgård, selvom udviklingen ikke er sket fra 2016 til 2017, hvor vi har søgt at måle denne. Således er det muligt, at flere af de unge har gennemgået en lignende udvikling på Holmstrupgård til trods for, at det ikke fremgår af ovenstående analyse af spørgeskemaundersøgelsen.

I modsætning til Malene synes Lise at have været både afklaret og yderst motiveret for at gennemføre en ungdomsuddannelse allerede tidligt i sit forløb. Lise vil gerne gå i en klasse på gymnasiet og gennemføre en HF på fuld tid. Selvom Lise er overbevist om, at hun kan klare opgaven, mener de professionelle omkring hende, både de professionelle på Holmstrupgård og professionelle fra UU-vejledningen, ikke, at hun vil kunne magte det. Derfor har de frarådet hende at starte, da vi taler med Lise i 2016. Lise var først uenig i, at hun ikke vil kunne dette, men erkender efterfølgende, at hun ikke var klar til at tage det skridt:

"Altså jeg havde håbet sidste år, at jeg havde været klar til at starte i gymnasiet, og det kan jeg også godt se nu, at det var jeg slet ikke. Men lige der blev det lige sådan et slag i hovedet for mig, at det var jeg ikke klar til, og UU-vejlederen vurderede heller ikke, at det var særlig godt for mig. Og der havde jeg lige sådan en periode, hvor jeg havde rigtig svært ved at komme op i skolen, fordi jeg mistede motivationen for det..." (Lise)

Dette indikerer, at det ikke nødvendigvis er en uddannelsesafklaring, som alle unge mangler, men at det i ligeså høj grad kan være, at nogle har behov for at udvikle parathed til at gennemføre den uddannelse,

de ønsker. Det kan handle om, at de først må udvikle sig på nogle praktiske eller sociale parametre, eller at de må opleve en forbedring af deres helbred, førend det kan lade sig gøre.

Endvidere er det vigtigt at fremhæve, at selvom begge piger har en klar idé om, hvilken videregående uddannelse de kunne tænke sig, da er de endnu ikke fast besluttede. Både Malene og Lise taler om sabbatår, ligesom rejser og højskoleophold også fremhæves. Som mange andre unge på deres alder vil de altså gerne have gode oplevelser i rygsækken og bruge tid på at finde ud af, hvad det er, de gerne vil.

Opsummerende synes LAB-forløbet således at kunne hjælpe nogle unge nærmere en uddannelsesafklaring, bl.a. ved at gøre selve det at gennemføre en uddannelse realistisk. Med andre ord kan indsatsen være med til at skabe muligheden for, at det kan lade sig gøre, og deraf opstår drømme for fremtiden. For andre er det ikke nødvendigvis øget afklaring eller motivation, der skal til for at kunne komme videre. Her handler det primært om at opnå udvikling på andre parametre.

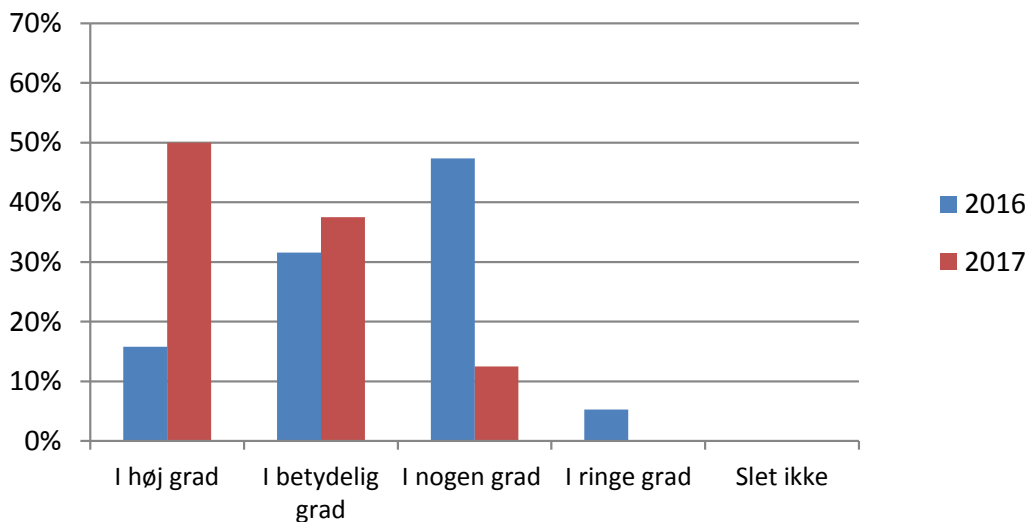
Faglige, sociale og praktiske kompetencer

I det følgende afsnit undersøges det, om de unge med LAB-forløbet har opnået forbedrede sociale, praktiske og faglige kompetencer. Til at afdække udviklingen i de unges faglige kompetencer anvendes både udtalelser og angivelser fra unge, der i løbet af evalueringsperioden har været i LAB-forløb samt indsamlede oplysninger om afsluttede unges forløb. Sociale og praktiske kompetencer behandles under ét, og her er udviklingen hos de unge i casestudierne i centrum.

Indledningsvis kan det imidlertid bemærkes, at der generelt, når man ser på tværs af de forskellige typer af kompetencer, tegner sig et billede af, at de unge gennemgår en positiv udvikling.

Figur 7: Fordeling af besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt de unge oplever, at LAB har styrket dem i at klare sig fremover

I hvor høj grad oplever du, at LAB-forløbet på Holmstrupgård er med til at styrke dine muligheder for at klare din hverdag fremadrettet (fx i forhold til skole/uddannelse, arbejde og sociale sammenhænge)?

2016, N = 19
2017, N = 8

I 2017 er der både en større andel og et større antal af de unge, som svarer, at de i høj grad oplever, at LAB-forløbet på Holmstrupgård har styrket deres muligheder for at klare sig i fremtiden. Samtidigt er der ingen i gruppen af unge, der i 2017 svarer, at de 'I ringe grad' eller 'Slet ikke' oplever, at deres muligheder styrkes af LAB-forløbet, mens der i 2016 alene er en person som svarer sidstnævnte. På den måde forekommer det sandsynligt, at den beskæftigelsesrettede indsats virker ved at øge de unges ressourcer, således at de i højere grad kan tage ansvar for eget liv.

Faglige kompetencer

På baggrund af de informationer, som Holmstrupgård kan fremskaffe om afsluttede unge i LAB-forløbene, har mindst 12 af de 24 unge taget 9. klasses afgangseksamen på Holmstrupgård, enkelte har alene afsluttet 10. klasse, og fem unge har afsluttet flere fag på HF-Flex på Holmstrupgård. Altså er der meget få, som ifølge disse informationer, ikke forbedrer deres faglige kompetencer på Holmstrupgård, enten som en del af LAB-forløbet eller som en del af Holmstrupgårds samlede tilbud. De, som ikke gør dette, er enten blevet hjemtaget af kommunen, eller er udskrevet til specialiserede behandlingstilbud.

At der også under LAB-forløbet sker en væsentlig faglig udvikling, understøttes af resultater fra spørgeskemaundersøgelsen. Her indgår spørgsmål vedrørende, hvad de unge håber på at få ud af LAB-forløbet, og om de har opnået nogle af disse mål. I 2016 er der, ud af de 15 som har besvaret de pågældende spørgsmål, hhv. syv unge der angiver, at de gennem LAB-forløbet har opnået at afslutte 9. klasse, og to unge der angiver, at de gennem LAB-forløbet har opnået at afslutte 10. klasse. I gruppen af unge, der har besvaret spørgsmålene i 2017, er der ligeledes en større andel, som angiver, at de har opnået et mål, om at afslutte

folkeskolens 9. og/eller 10. klasse. Derudover fremhæves andre opnåede mål - en ung har afsluttet enkeltfag og to unge betoner det at have fået en praktikplads/have været i praktik som et realiseret mål. I 2017 er der således kun én af de unge, som på det tidspunkt *ikke* oplever at have opnået nogle af de mål, som vedkommende har haft med LAB-indsatsen.

Malene og Lises historier bakker ligeledes op om, at de unge gennem LAB-forløb på Holmstrupgård opnår forbedrede faglige kompetencer. Malene og Lise gennemfører hhv. 9. og 10. klasse på Holmstrupgård og afslutter derefter i det beskæftigelsesrettede forløb enkeltfag på VUC. Målet for begge er at blive klar til at følge en HF-uddannelse, og her er eksaminerne, som de har gennemført på Holmstrupgård, en nødvendig forudsætning for at komme videre. Samtidig er der andre forhold end faglige kompetencer, som i pigernes tilfælde er og har været mindst lige så afgørende for, at de på sigt kan komme i beskæftigelse. Disse forhold uddybes i det følgende afsnit.

Sociale og praktiske kompetencer

Casestudierne vidner om, at de interviewede unge har opnået forbedrede sociale og praktiske kompetencer. Især Malene synes allerede i 2016 at have gennemgået en markant udvikling, når det kommer til det at etablere sociale relationer:

"I starten der kendte jeg ingen, men så efterhånden, nu kender jeg nærmest alle, jeg ser ude på gårdspladsen og hilser på en masse. Det havde jeg aldrig turdet engang – jeg kiggede kun ned i jorden... (Det har) også lært mig, at jeg skal slappe af omkring andre mennesker. Altså før der kunne jeg ikke engang slappe af, når jeg var helt alene. Jeg var simpelthen angst hele tiden, men nu kan jeg slappe meget mere af i det."(Malene)

Således synes Malene at have oplevet en klar forbedring af sine sociale kompetencer, før vi taler med hende første gang. Citatet indikerer desuden, at udviklingen af sociale kompetencer kan hænge tæt sammen med en forbedring af mentalt helbred. Når angsten fylder mindre, er det lettere at være social. Denne sammenhæng mellem helbred og udvikling af kompetencer synes at understrege vigtigheden af, at der i LAB-forløbet på Holmstrupgård også er et stort fokus på behandling, jf. det tidligere afsnit om LAB-indsatsen.

Udviklingen af sociale kompetencer er vigtig i sig selv, men samtidig indikeres det i interviewene, at en forbedring af sociale kompetencer også kan udgøre en forudsætning for, at andre typer af kompetencer styrkes. Da vi taler med Malene anden gang i 2017, siger hun således:

"... når man får mere lyst til det sociale, så får man måske en – man kender én derovre, som også er en stille pige - og så får man lige så stille bygget noget op der... Og samtidig med det, så snakker man jo også om flere ting, og så får man mere lyst til alt - for eksempel at sidde og lære dansk i en time, fordi man kan sidde og snakke om det. Og så kommer motivationen bare til det hele lige pludselig." (Malene)

Altså oplever Malene, at det gradvist at blive mere social har indflydelse på en række andre forhold. Som Malene forklarer, kan udviklingen på den sociale front medføre en øget motivation for at arbejde på det faglige. Således tyder det på, at det i hvert fald i nogle tilfælde er en forudsætning for faglig udvikling, at der samtidigt arbejdes på at fremme andre kompetencer og motivation generelt.

Både Malene og Lise oplever desuden, at en række mere praktiske kompetencer forbedres under deres LAB-forløb. Malene er, lige inden vi taler med hende første gang, flyttet i et hus med andre beboere under Holmstrupgårds Bogruppe, og da vi taler med hende anden gang, er hun akkurat flyttet i egen lejlighed med tilknytning til Bogruppen. Altså har hun i perioden, hvor hun har fulgt det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård, oplevet at blive mere og mere selvstændig.

Lise har udviklet sig på nogle praktiske parametre, og dette på en måde, som synes at være direkte afledt af indsatsen. Eksempelvis fortæller hun i 2016 om, hvordan hun træner det at være til stede i et klasselokale og følge nogle timer uden fravær. I 2017 giver hun udtryk for, at hun nu i høj grad er i stand til dette:

"... det tror jeg, jeg havde svært ved at se bare for et år siden. Altså at jeg skulle komme til at passe min skole næsten 100 %." (Lise)

Samtidigt har hun i forbindelse med praktikken i en butik, som har været en del af hendes LAB-forløb, gennemgået en udvikling, som synes at forberede hende på i højere grad at stå på egne ben.

"I starten blev jeg kørt dertil (praktikpladsen), men jeg endte med selv at kunne transportere mig. Og jeg mødte op, de timer jeg skulle og prøvede en masse forskellige ting, og også ting jeg aldrig havde prøvet, som at stå ved kassen og sådan noget. Og samtidig fik jeg også sagt fra. Det kan virke sådan lidt – hvordan er det en succes? Men det der med ligesom at få sagt, da aftalen blev ændret, at det ikke var det, jeg sagde ja til... Og det tænker jeg da også, er et fremskridt." (Lise)

Således oplever Lise at blive mere selvstændig i forhold til et nødvendigt aspekt ved det at indgå på en arbejdsplads, nemlig det at komme til og fra stedet. I tillæg hertil synes hun at have lært sine egne grænser bedre at kende og turde give udtryk for det, når hun ikke længere er tryk ved en situation. Her kan man altså tale om, at hun samtidig med tilegnelsen af praktiske kompetencer synes at gennemgå en positiv personlig udvikling. I tråd med ovenstående indsigter vedrørende forbedringen af sociale kompetencer, tyder det således på, at en positiv udvikling på nogle parametre kan være med til at understøtte eller foregå samtidig som en positiv udvikling på andre parametre.

Derudover er det væsentligt at bemærke, at citatet ovenfor er en del af Lises svar på, hvorvidt hun gennem LAB-forløbet føler, at hun har haft succesoplevelser. Det, at hun her vælger at fremhæve en forbedring af praktiske kompetencer og personlig udvikling, sender et klart signal om, at sådanne mål ikke bør overses i evalueringen af indsatsen. Selvom vi overordnet er interesserede i, om LAB-forløbet bringer de unge nærmere uddannelse og beskæftigelse, så er der andre vigtige udviklingspunkter, som kan være et skridt på vejen mod uddannelse/beskæftigelse, men som også kan være værdifulde i sig selv.

Opsamling

Der findes ikke entydig opbakning til forventningen om, at det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård fremmer de unges uddannelses- og erhvervsafklaring. Spørgeskemaundersøgelsen vidner om, at de unge ikke har gennemgået en væsentlig udvikling på dette punkt i løbet af det seneste år. Imidlertid findes via casestudierne indikationer på, at i al fald nogle unge i løbet af deres tid på Holmstrupgård bliver mere afklarede omkring fremtidig uddannelse og beskæftigelse. Denne afklaring synes at være tæt sammenhængende med en bedring af sygdom og dermed øgede muligheder for reelt at gennemføre en uddannelse.

Øgede muligheder for at gennemføre en uddannelse opnås også via en forbedring af kompetencer, hvilket mange oplever i det beskæftigelsesrettede forløb. Samtidig forbedres de unges tro på, at de kan klare et arbejde eller en uddannelse. Forventningen om, at de unge under indsatsen opkvalificeres, således at de i højere grad vil have mulighed for og ressourcer til at tage ansvar for eget liv, sandsynliggøres dermed via både spørgeskemaundersøgelsen, casestudierne og de indhentede informationer om afsluttede unge.

En væsentlig pointe er desuden, at der synes at være en sammenhæng både mellem udviklingen af de forskellige typer af kompetencer, og mellem udvikling af kompetencer og helbred. Således kan eksempelvis en forbedring af sociale kompetencer udgøre en forudsætning for, at faglige kompetencer udvikles, fordi indlæring ofte kræver tilstedeværelse i et rum med andre mennesker. Ligeledes kan det være nødvendigt for at kunne fokusere på indlæring og udvikling af sociale kompetencer, at den psykiske sygdom behandles. Altså indikerer data på sin vis, at en samtidig behandling af sygdom og udvikling af forskellige kompetencer kan være gavnlig i forbindelse med at bringe nogle unge nærmere uddannelse/beskæftigelse.

6. Er den sandsynliggjorte effekt afledt af LAB-forløbet?

Som fremhævet i forordet er en del af baggrunden for denne evaluering, at der ikke findes dokumentation for, om, og i så fald hvordan, det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård opleves som virksomt af de unge. Samtidig er der behov for en belysning af, hvorvidt LAB-forløbet er årsagen til, at de unge tilegner sig faglige, sociale og praktiske kompetencer samt en større tro på, at de kan klare at et arbejde/ en uddannelse. Disse spørgsmål behandles i dette afsnit.

De interviewede unges oplevelse af LAB-forløbet

For at kunne belyse hvorvidt de unge oplever den beskæftigelsesrettede indsats som virksom, må det først undersøges, hvad de unge forstår ved et LAB-forløb. Her er det centralt, at både Malene, og i et vist omfang Lise, samt de unge som alene interviewedes i 2016, er i tvivl om, hvad LAB-forløbet indebærer og er. Alle forstår de forløbet som 'skole'. Samtidigt synes de unge på sin vis at opfatte det som et forløb, som de mere eller mindre automatisk overgår til:

"Jamen egentlig så er det bare, at da jeg flyttede ind, der var jeg jo under 18, og der fulgte jeg også skolen heroppe, og så er det ligesom bare fortsat efter, at jeg er blevet 18 også." (Lise)

Af den årsag har nogle af de unge også svært ved at fortælle, hvornår de er startet i det beskæftigelsesrettede forløb. Når de unge således fortæller om deres oplevelse af LAB-forløbets virkning, er det altså ofte den oplevede effekt af skoleforløbet generelt, som er i fokus. Eksempelvis fortæller både Malene og Lise, der begge har været i Holmstrupgårds døgntilbud og gået i den tilhørende skole, før de bliver 18 og dermed starter i LAB-forløbet, om hjælp og støtte, de har modtaget gennem hele perioden. Dette er væsentligt, fordi det betyder, at det i mindre grad er muligt at sige noget om, hvorvidt indsatsen i sig selv opleves som virksom, fordi indsatsen opleves som en integreret del af skoleforløbet.

Når det er sagt, er det væsentligt at fremhæve, at både Malene og Lise oplever skoleforløbet, indholdet i det og personerne omkring, som værende vigtigt for dem.

"Hvis man ikke er klar til det, hverken fagligt eller psykisk, så synes jeg – jamen så er det det med at man kan få et forløb, hvor man ligesom kan få det man mangler eller det man kan klare ind i mellem i sit eget tempo og sådan. Og det synes jeg er mega mega fedt. Det her forløb har jeg hjulpet mig rigtig meget." (Malene)

I citatet her kommer Malene ind på nogle af de forhold ved forløbet, som hun oplever som værende gavnlige. Denne type forhold uddybes nærmere i det næste afsnit om særligt virksomme elementer i indsatsen. Det centrale her er måden, hvorpå hun understreger den værdi, som hun oplever, at forløbet har.

Lises fortælling vidner også om, at hun oplever, at forløbet har en positiv effekt på hende. Dette kommer mest direkte til udtryk, når hun beskriver hendes kontaktlærer, som hun opfatter som en stor hjælp.

"... især min kontaktlærer hun har været rigtig god til – hvis der har været nogle problemer – så ringer hun til VUC og snakker med dem, og har været god til at sige, om vi kan tage derind til en samtale, hvis der er noget. Og hjælper mig også med – jeg kan godt nogle gange være rigtig kritisk og så ligesom komme til at sidde for længe med det, og hun er god til at sige, at "Nu er det nok", og så send og aflever." (Lise)

Kontaktlæren kan således støtte på et konkret og praktisk plan, men også guide i svære situationer. Af begge casestudier fremstår kontaktlærerne som en vigtig faktor for de unge. Ord som ofte går igen, når de interviewede omtaler kontaktlærere, er tillid, tryghed og forståelse. Eksempelvis udtaler Malene:

"... jeg var rigtig rigtig heldig med min kontaktlærer. Hun kan læse mig sådan nærmest som ingen andre – det er virkelig vildt - øh ja det var bare rigtig rigtig dejligt. At have nogen man kunne støtte sig til, når man var et sted, man måske ikke helt var tryk ved – at så have en lærer man var meget meget tryk ved." (Malene)

Pigerne har haft deres respektive kontaktlærere fra de flyttede ind på Holmstrupgård, og som Malene også indirekte fortæller om i ovenstående citat, så har kontaktlærerne derfor kunnet fungere som støttepersoner også ved svære overgange – eksempelvis ved overflytning til Bogruppen. På den måde kan den betydning, som kontaktlærerne har i disse tilfælde, ikke fremhæves som en positiv effekt af LAB-forløbet alene, men igen som en gevinst ved hele skoleforløbet.

Således vidner casestudierne om, at de unge oplever, at skoleforløbet generelt er virksomt, og at kontaktlærerne er en væsentlig del af dette. Hvad det er ved skoleforløbet, som ifølge de unge fremmer udvikling, og hvordan kontaktlærerne kan hjælpe, er omdrejningspunktet for næste afsnit.

Særligt virksomme elementer i LAB-forløbet

Dette afsnit skal bidrage til at klarlægge, hvorvidt det kan skyldes beskæftigelsesindsatsen på Holmstrupgård, at nogle unge opnår uddannelses-/erhvervsafklaring, samt faglige, sociale og praktiske kompetencer (og i sidste ende uddannelse/beskæftigelse), som fundet i tidligere afsnit. Hvis det skal kunne sandsynliggøres, at dette er effekter afledt af LAB-forløbet, da må en eller flere mekanismer, hvorved forløbet fremmer en sådan udvikling, kunne identificeres.

På baggrund af casestudierne tegner der sig et billede af, at en række elementer ved det beskæftigelsesrettede forløb har en positiv indvirkning på de unges udvikling. Dette er elementer ved indsatsen, som at den 1) er individuelt tilrettelagt, 2) er helhedsorienteret, 3) foregår i samarbejde med jobcentret, og 4) indebærer den rette mængde pres. Mellem disse forskellige elementer, og måden hvorpå de opleves at fremme en positiv udvikling, er der visse overlap. Således kan det i praksis være en kombination af de forskellige forhold, der er på spil. For overblikkets skyld gennemgås elementerne i det følgende separat.

Individuelt tilrettelagt indsats

Både de unge selv, professionelle på Holmstrupgård og en sagsbehandler fra Jobcenter Aarhus giver udtryk for, at noget af det særlige ved LAB-forløbet på Holmstrupgård er, at indsatsen er individuelt tilrettelagt. På

baggrund af de unges udtalelser synes der grundlæggende at være to måder, hvorpå en individuel tilrettelægning af indsatsen kan virke fremmende for udvikling: Den ene indebærer, at der tages højde for de særlige behov og udfordringer, som den enkelte måtte have, og den anden vedrører, at det kan øge motivationen for læring, såfremt der tages udgangspunkt i den enkeltes ønsker og interesser. I det følgende præsenteres det først, hvordan en tilrettelægning efter behov og dernæst en tilrettelægning efter ønsker/interesser kan opleves som virksom.

Nogle af de forhold der tages særligt hensyn til, synes at relatere sig til de unges psykiatriske lidelser og behandlingen heraf. Dette kommer eksempelvis til udtryk i Lises fortælling:

"For mig har det også været... altså jeg havde svært ved, hvis jeg kom for sent, så ville jeg hellere ikke komme. Og nede på min afdeling, der spiser vi på nogle bestemte tidspunkter, der kan passe rigtig dårligt i forhold til skolen. Så der kom jeg tit for sent, men så har jeg fået lavet aftaler, nå men så kommer jeg måske et kvarter senere, og så står det på mit skema, og så jeg får ikke fravær for det. Altså så på den måde synes jeg egentligt, at man kan få det tilpasset sådan, at det passer til én. Jeg kan for eksempel – øh nu er det blevet bedre – men jeg var på noget medicin på et tidspunkt, så jeg sov hver dag fra ti til tolv, og det blev også, altså i stedet for at jeg så havde en time, jeg ikke kom til, så blev den pillet af sådan, at jeg kunne have det frirum uden at skulle tænke på fravær og sådan noget." (Lise)

For at mindske Lises fravær er hendes skema således blevet tilrettelagt, så hun undgår at komme for sent og/eller gå glip af timer på grund af medicin, eller at hun skal spise på bestemte tidspunkter. Det betyder, at Lise i højere grad ønsker/kan deltage i de beskæftigelsesrettede aktiviteter, fordi der er plads til behandlingen. På samme måde oplever Malene, at hendes skema er tilrettelagt efter de problematikker, angsten medfører. Da Malene starter sit skoleforløb på Holmstrupgård, foregår det ved, at kontaktlæren taler til hende gennem døren, hvorefter de går ture, og på den måde opbygger en relation. Herefter tilføjes det sociale aspekt gradvist, og derved opstår muligheden for også at udvikle de faglige kompetencer:

"Først så startede jeg med enetimer, hvor vi bare skulle lave kreative ting, og så kom jeg sammen med nogle andre på et hold, som også var sådan stille – hvis man kan sige det sådan – og så kunne man lige så stille bygge det op. Og så fik jeg nogle faglige fag og så øh... ja så byggede det sig op, og jeg blev mere og mere udadvendt, og det var rigtig dejligt." (Malene)

"At man selv fik lov til - at i stedet for at starte med fysik og matematik, som slet ikke er min stærke side – så kunne man starte med noget af det, man synes var nemt. Så kunne man fokusere på det med bare overhovedet at være derovre og være social og sådan noget. Fordi altså det kreative og det engelske - det kunne jeg jo sagtens. Det var mere det med at skulle være i en klasse, som jeg synes var svært. Og når det ligesom blev lettere, så kunne man bygge op i de sværere, og til sidst så kommer man bare op på et niveau, hvor jeg kunne starte på VUC." (Malene)

På den måde kan den individuelle tilrettelægning af den beskæftigelsesrettede indsats udgøre en forudsætning for, at det i første omgang er muligt at udvikle de unges faglige og sociale kompetencer. Samtidig synes den forståelse, som den individuelle tilrettelægning opleves at være et udtryk for, i sig selv at kunne fungere støttende for de unge.

"Men der er faktisk nogle der forstår, at jeg ikke kan gøre for det, at jeg rigtig gerne vil gøre alle de her ting. At jeg gerne vil være social og klare et fuldt skema, men jeg kan ikke gøre for at min krop bliver træt tidligt, og at mit hoved begynder at køre hundrede omdrejninger i minuttet... jamen, ja, at der bare er forståelse for, at man kan tage det i sit eget tempo. Det hjalp mig rigtig meget." (Malene)

Lise giver også udtryk for, at hun møder stor forståelse på Holmstrupgård, hvor hun flere gange betegner lærerne som værende "meget rummelige". Endvidere oplever hun en lettelse ved ikke at skulle give en "forsvarstale", når hun har en dårlig dag, men at hun i stedet har mulighed for at tale årsagerne hertil igennem med kontaktlæreren. Derved kan det udledes, at forståelsen og den individuelle tilpasning både kan være med til at give støtte og ro samt plads til at fokusere på at styrke faglige og sociale kompetencer.

Som indledningsvist fremhævet kan den individuelle tilpasning også fungere fremmende for de unges motivation. Malene påpeger direkte, at det øger motivationen til at følge fag, som hun godt kan lide og fremhæver, at de i tilrettelægningen af skemaer på Holmstrupgård er meget opmærksomme på, hvad de unge har lyst til. En måde, hvorpå dette kan virke fremmende for motivationen, er, at det kan give succesoplevelser og øge troen på egne evner. Dette indikeres i følgende citat af Malene i 2017:

"Jeg har taget engelsk på VUC sidste år – og det fik mig sådan i gang med at vide, at jeg kunne godt de her ting. Jeg tog mit yndlingsfag først, fordi så fik jeg ligesom det der med, at jeg kan godt de her ting og jeg får fine karakter." (Malene)

Opsummerende indikeres det således på baggrund af casestudierne, at den individuelle tilrettelægning af beskæftigelsesindsatsen kan styrke de unges kompetencer ved at give plads til de unges behov og behandling af psykiatriske lidelser, udtrykke forståelse og ved at øge de unges motivation for udvikling.

Helhedsorientering

Holmstrupgårds mulighed for i så høj grad at tilpasse LAB-forløbet til den enkelte unge synes at være forholdsvist unik. Ifølge en sagsbehandler er sammenhængen mellem netop beskæftigelsesdelen og behandlingsdelen, samt en eventuel anbringelsesdel, meget væsentlig. Som tidligere fremhævet har de unge mulighed for at få en del af deres behandling på Holmstrupgård. At disse indsatser modtages samme sted, bevirker, alt andet lige, både en større mulighed for samarbejde, men også at der kan udformes en mere integreret og helhedsorienteret indsats. Dette uddybes i det følgende afsnit, som primært bygger på udtalelser fra en sagsbehandler fra Jobcenter Aarhus.

Sagsbehandleren giver udtryk for, at man på Holmstrupgård umiddelbart har bedre mulighed for at skræddersy et helhedsorienteret forløb til de unge, fordi man er tættere på dem. Oplevelsen er, at kendskabet til de unge er større, hvilket kan hænge sammen med, at der er færre personer omkring den unge, end der

ellers ville have været. Havde den unge ikke befundet sig på Holmstrupgård, da kunne man forestille sig en situation, hvor behandlingsindsatsen blev modtaget på psykiatrisk hospital, mens beskæftigelsesindsatsen fra jobcentret ville findes et andet sted i kommunalt regi eller på en praktikplads i byen. I et sådant eksempel ville de unge være i kontakt med flere forskellige personer fra flere forskellige organisationer. Eftersom den interne skole og hele det beskæftigelsesrettede tilbud findes på samme adresse som dele af behandlingen og døgntilbuddet på Holmstrupgård, da muliggøres et andet og tættere samarbejde. Sagsbehandleren oplever det som en fordel for de unge, at nogle af de mennesker, som de er i kontakt med i dagtilbuddet, også er nogle af dem, der kommer på deres værelser, eller kan følge dem over i skolen. Jf. de unges udtalelser om kontaktlærere i tidligere afsnit, har dette netop stor betydning for i hvert fald nogle unge.

På Holmstrupgård haves, ifølge sagsbehandleren, derudover bedre muligheder for at sammensætte, hvad der kan betegnes helhedsorienterede eller 'samlede' forløb. I andre tilbud har man ofte ikke de samme muligheder for at kombinere behandling, såsom rideterapi og sport med undervisning. Sammenholdes dette med det indgående kendskab til den unge og dennes udfordringer, da er det muligt, at de unge i de beskæftigelsesrettede forløb bruger i det mindste en del af deres tid på aktiviteter, som kan være gavnlige i forbindelse med at bedre eller imødekomme de udfordringer, som de psykiatriske diagnoser medfører.

Den eneste mulige ulempe ved denne konstellation, som sagsbehandleren kan komme i tanke om, er risikoen for, at livet på Holmstrupgård kommer til at være som i en 'boble' for de unge. Fordi nogle nu har muligheden for at få al den hjælp, som de behøver, og samtidig har døgn- og dagtilbud på stedet, da behøver de ikke nødvendigvis at bevæge sig uden for dette miljø. Den dag, de skal dette, kan det derfor komme til at virke overvældende og svært. Sagsbehandleren udtrykker, at dette er en potentiel udfordring, som hun har indtryk af, at man er meget opmærksomme på og som derfor tackles godt på Holmstrupgård.

Alt i alt giver sagsbehandleren udtryk for, at man på jobcentret er meget opmærksomme på, at der generelt er et behov for denne type samlede eller helhedsorienterede indsats, hvor der udover det uddannelsesmæssige/beskæftigelsesrettede indhold også indgår et fokus på behandling og udvikling af praktiske kompetencer. Det opleves som en selvfølge, at "... kan man ikke tage et bad, da kan man heller ikke tage en uddannelse.". Tankegangen er, at hvis de unge ikke kan klare sig selv, da er vejen til uddannelse også længere. I tråd hermed fremhæves det endvidere, at den udvikling, og de resultater de unge opnår, formentlig ikke kan tilskrives den beskæftigelsesrettede indsats alene, men den samlede indsats:

"Jeg kan godt lide tanken om, at det er en samlet indsats - at der er fokus på dagligdag og beskæftigelse på samme tid." (sagsbehandler fra Jobcenter Aarhus)

Samarbejde med jobcentret

I dette afsnit stilles der skarpt på Holmstrupgårds samarbejde med Jobcenter Aarhus. Omdrejningspunktet er, hvordan samarbejdet mellem Holmstrupgård og jobcentret kan bidrage til at styrke de unges kompetencer og på den måde bringe dem nærmere uddannelse/beskæftigelse. Det belyses fra en sagsbehandlers perspektiv, fra de unges perspektiv og fra koordinatoren på Holmstrupgårds perspektiv.

For at være berettiget til uddannelseshjælp skal man ifølge lovgivningen deltage i møder med jobcentret hver 8. uge, medmindre man eksempelvis er indlagt og derfor fritaget. Dette gælder også de unge, der ind-

går i LAB-forløb på Holmstrupgård. Som præsenteret i afsnittet om LAB-forløbet samarbejder Holmstrupgård med et team i Jobcenter Aarhus bestående af to sagsbehandlere, som er ansvarlige for alle de unges sager. Disse sagsbehandlere holder jævnligt møder med koordinatoren for LAB-forløbet på Holmstrupgård. Sammenlignet med den tidligere organisering, hvor de unge på Holmstrupgård til sammen havde et langt større antal sagsbehandlere, opleves denne som værende langt mere hensigtsmæssig:

"Det gør jo, at samarbejdet bliver noget enklere, og vejene til at nå målene bliver kortere, ikke også? Altså, jeg kan ringe til dem dag ud og dag ind, og de kan ringe til mig, når det passer dem, ikke også? ... der er tilgængelighed, og der er velvillighed, og så inviterer jeg til heldagsmøde herude, hvor de kommer fra kl. 8-16, og så gennemgår vi bare lige 30 unge, ikke? Det kører bare..." (Koordinator af LAB-forløb på Holmstrupgård)

Her indikeres det, at især kontakten og tilgængeligheden af kontakten betyder, at samarbejdet fra Holmstrupgårds side opleves som velfungerende. Også sagsbehandleren fremhæver tilgængeligheden af kontakten som en fordel ved samarbejdet. Når en ung fylder 18, får vedkommende selv ansvaret for at tjekke e-boks mv., og dette kan for nogle være svært. På Holmstrupgård kan lærere og pædagoger omkring de unge hjælpe med at gøre opmærksom på dette, ligesom sagsbehandleren udtrykker, at der er en tryghed ved, at de unge ikke "forsvinder for os", fordi de ikke, som nogle andre unge, mister deres bolig.

At Holmstrupgård assisterer de unge i deres samarbejde med jobcentret betyder imidlertid også, at sagsbehandleren ikke får den primære kontakt til de unge, som i andre tilfælde. Af den årsag ved de unge ikke altid, hvad det vil sige at have en sagsbehandler, og kan opleve forvirring relateret til det system, de dermed bliver en del af. Helt konkret kan det bl.a. øge forvirringen, hvis hjemkommunen ønsker at hjemtage den unge, eksempelvis fordi kommunen oplever, at den unge ikke længere har gavn af indsatsen.

Denne oplevelse understøttes af interviewene med de unge. Malene giver udtryk for, at hun er i tvivl om, hvem de forskellige sagsbehandlere er, og tilkendegiver måske derfor også både i 2016 og i 2017, at de ikke har haft den store betydning for hendes forløb.

"Nogen gange så er der bare rigtig, rigtig mange forskellige sagsbehandlere - jeg tror jeg har tre eller sådan noget – og så er der rigtig, rigtig mange pædagoger og mange behandlere og alt sådan noget. Så nogen gange kan det være svært at hitte rede i. Men jeg har aldrig haft noget tæt forhold til nogen af dem." (Malene)

Endvidere har Malene oplevet forvirring og frustration relateret til, at hjemkommunen på et tidspunkt har ønsket at hjemtage hende, hvilket dog ikke relaterer sig til samarbejdet med jobcentret. Imidlertid er det vigtigt at fremhæve, at både Malene og Lise oplever, at deres sagsbehandlere er venlige. Særligt Lise udtaler sig i 2016 i positive vendinger om sin sagsbehandler på jobcentret:

"Det er stadigvæk lidt nyt for mig, men altså jeg er rigtig, rigtig glad for hende, og jeg synes også, at hun er rigtig, rigtig god til at have den der forståelse med, hvor meget man kan, og sådan ja – bare bakker op om en, føler jeg." (Lise)

Da Metodecentret taler med Lise i 2017, har hun fået en ny sagsbehandler, som hun ligeledes er glad for. En stor del af tilfredsheden med sagsbehandlere synes relateret til, at de unge ikke føler sig pressede ud i aktiviteter, som de ikke magter eller ønsker, hvilket behandles nærmere i næste afsnit. Ligeledes er den forståelse, som Lise giver udtryk for at opleve, central. Også koordinatoren af LAB-forløbet på Holmstrupgård indikerer, at denne forståelse i samarbejdet er en afgørende faktor for, at indsatsen kan lykkes:

"Så den gensidige forståelse og hjælp og støtte for begge parter, det er helt unikt. Alt-så, jeg tænker jo, at det samarbejde, vi har fået op, det giver de unge ro. Altså til at få styr på det." (Koordinator af LAB-forløb på Holmstrupgård)

Opsummerende synes samarbejdet med jobcentret således at bidrage til, at der er en stabil ramme omkring indsatsen. Samtidig medfører en god og tilgængelig kontakt, at jobcentret kan nå den unge, og at den unge ligeledes er informeret om henvendelser fra jobcentret, og oplever en forståelse for situationen.

'Pres'

De interviewede unge, såvel som koordinatoren af LAB-forløbet, taler i høj grad om 'pres' og betydningen heraf. Hvor fraværet af pres kan være et forhold, der sættes stor pris på, da synes pres i de rette mængder og under de rette omstændigheder at kunne have en positiv indvirkning på de unges udvikling. I det følgende uddybes det, hvorledes både fraværet og tilstedeværelsen af pres kan medvirke til, at de unge i beskæftigelsesrettede forløb opnår kompetencer og på sigt bringes nærmere uddannelse/beskæftigelse.

Hverken Malene eller Lise oplever, at de i det beskæftigelsesrettede forløb er blevet presset af andre på en måde, der har påvirket dem negativt. Således udtrykker de begge, at de hverken føler sig pressede af lærere på Holmstrupgård eller af sagsbehandlere på jobcentret. Eksempelvis udtaler Lise:

"... og det synes jeg jo også er rigtig rart, at det ikke altid behøver være sådan nogle kæmpe mål, man skal have opfyldt, men bare det der med, at det ligeså stille går fremad. Det er et eller andet sted nok. Det synes jeg er rigtig rart, og at man ikke føler, at man skal nærmest kunne gå på vandet, førend det er godt nok." (Lise)

Som også fremhævet i ovenstående afsnit indikeres det dermed, at samarbejdet med jobcentret, og herunder fraværet af et udviklingspres, er med til at skabe den nødvendige ro omkring de unge. Her må det dog igen understreges, at vi ikke kan udtale os om, hvordan det forholder sig for alle unge, der indgår i et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård. Lise giver udtryk for, at nogle af hendes veninder har følt sig pressede til at skulle følge et fuldt skema for at kunne få indsatsen bevilliget. Historien vidner imidlertid ikke om, hvorvidt det er en sagsbehandler fra Jobcenter Aarhus eller en sagsbehandler fra hjemkommunen, som vedkommende følte, havde lagt et pres. Det, vi her kan udtale os om, er, at de interviewede unge ikke synes at opleve et ukonstruktivt pres fra hverken Holmstrupgårds eller Jobcenter Aarhus' side.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at de interviewede unge ikke kan opleve et pres, som har en negativ indvirkning på deres udvikling, mens de indgår i forløbet. Som koordinatoren af LAB-forløbet på Holmstrupgård giver udtryk for, kan den enkelte unge selv presse på for eksempelvis at komme videre:

"Og mange gange er det sådan, at de her spiseforstyrrede piger sætter sig nogle kæmpehøje mål og vil have de bedste karakterer og presser sig selv, ikke? Og så trækker vi hende lidt tilbage og siger "Nu tager vi lige lidt ad gangen." (Koordinator af LAB-forløb på Holmstrupgård)

For lærere og pædagoger handler det således ikke alene om at undgå at presse den enkelte for meget, men også om at bidrage til, at den unge ikke presser sig selv for meget. Udtalelser fra de interviewede unge understøtter, at dette kan være tilfældet. Når Malene fortæller, om den betydning hendes kontaktlærer har haft for den udvikling, hun har gennemgået, kommer vigtigheden af denne opgave tydeligt til udtryk:

"Hun kan se, når jeg presser mig selv for hårdt, og er god til at få mig til at holde lidt igen, hvis jeg presser mig selv lidt for hårdt." (Malene)

Selvom de interviewede unge således oplever, at lærerne er gode til at 'holde lidt igen' og ikke presser dem på en måde, der har en negativ indvirkning, da er det ikke det samme som, at de unge ikke oplever, at lærerne presser dem. Begge unge giver udtryk for, at særligt kontaktlæreren har udøvet, hvad der kan betegnes som værende et 'konstruktivt pres'. Det, der på baggrund af casestudierne synes at være gældende for det konstruktive pres, er, at det: 1) udspringer af en god relation, og 2) involverer kompromis.

For begge piger synes det at være væsentligt, at den person som 'presser på' er en person, som de har tillid til/stoler på og som derudover kender dem rigtig godt. Eksempelvis fortæller Lise om sin kontaktlærer:

"Hun er jo med til alle møder herude, og har en rigtig god forståelse af, hvad jeg kan overskue og rumme, og også netop det her med at hun presser mig – og nogle gange til grænsen, men heller ikke for langt – og jeg føler ligesom hele tiden, at hun har en hånd i ryggen af mig..." (Lise)

Både Malene og Lise indikerer, at deres kontaktlærere i enkelte situationer nærmest har kendt dem bedre, end de selv gør, eller har været opmærksomme på noget, som de ikke selv havde set. Eksempelvis kan Malenes kontaktlærer, som indikeret i citatet på den foregående side, se, at Malene presser sig selv for hårdt i nogle situationer, før hun selv kan se det. Ligeledes har Lise oplevet, at kontaktlæreren har kendt til hendes interesser og derfor opfordret hende til at følge et fag, selvom Lise først ikke selv kunne se formålet:

"Hvor hun så stædigt holdte fast i, at det skulle jeg altså bare, og også netop for at få noget andet end boglige fag, for sidste år der havde jeg primært boglige fag, hvor jeg så lovede at tage op til én time, og så synes jeg også bare, at det var mega fedt, og så fik jeg et modul mere på også. Så altså det der med, at hun presser mig – og jeg kan også godt blive lidt træt af hende nogle gange, men et eller andet sted, så ved hun nok også godt lidt om, hvad der passer til mig, og hvad der ikke gør." (Lise)

I dette citat indikeres det desuden, at det ikke altid lige i øjeblikket er muligt for den unge at udlede, hvorvidt der er tale om 'for meget' eller 'den rette mængde' pres. Når Lise nogle gange 'bliver træt af' sin kon-

taktlærer, kan det hænge sammen med, at hun ikke på det tidspunkt er klar over, at hun vil kunne drage nytte af at følge de fremsatte forslag. Dette signalerer, at der muligvis er tale om en balancegang, hvor afstanden mellem hhv. at presse for meget og 'til grænsen' ikke nødvendigvis er stor og følgende, at det er vigtigt at personen, som 'presser' den unge, kender vedkommende godt.

Årsagen til, at Lise i denne konkrete situation ikke føler sig presset, er, at hun selv har noget at skulle have sagt. Således synes det i hvert fald for nogle unge at være centralt, at de føler sig inddraget og hørt, og at det pres, der udøves, er udtryk for et kompromis. Dette kommer tydeligt til udtryk i Lises fortælling:

"... jeg kan sige: "Jeg synes, det er en mega dårlig ide, fordi et eller andet", og de kan sige, at det er en vildt god ide fordi ... og på den måde kan man jo så have en dialog, og eksempelvis mine morgentimer – de starter, altså de starter rigtig klokken otte - og jeg kom så halv ni. Og det er så blevet til, at jeg kommer kvart over otte. Altså, fordi de vil gerne have, at jeg kommer klokken otte, og jeg siger, det er ikke realistisk altså. Og så kan man så lande det kompromis, hvor jeg giver lidt, og de giver sig lidt... For mig der – det tror jeg, der er mange, der kender – det der med, hvis der er nogen, der vil bestemme, hvad man skal, så gør man det modsatte... altså, så det er meget i protest. Øh, men hvis man så kan lande de der kompromisser, så kan jeg også godt have det sådan lidt at nå, jeg synes de er irriterende, men jeg blev også hørt i det. Altså, så kan jeg lidt bedre gå med til det." (Lise)

Malene fremhæver også muligheden for at indgå kompromisser som noget positivt. Eksempelvis nævner hun, at et muligt kompromis er, at man blot kan være til stede i en undervisningstime i stedet for enten at være aktivt deltagende eller at blive væk. I den forbindelse påpeger hun dog også, at man skal være god til at sige fra, hvis en lærer foreslår noget, som man ikke magter. En mulighed ved indgåelse af et kompromis er også, at den unge får lidt betænkningstid forud for, at der eksempelvis foretages ændringer:

"For mig der er det nogle gange det, at jeg har fået lov til at tænke over det et par dage, så kan jeg måske mærke: "Okay, er jeg stadig utilpas med det", så er det nok fordi det ikke er rigtigt, eller var det måske mere – hvad skal man sige - chokket over det, der gjorde, at jeg reagerede på det." (Lise)

På den måde får den unge både mulighed for at mærke efter samt sige til eller fra, og undgår derved at føle sig presset eller overvældet. Alt i alt tyder det således på, at der er mulighed for at presse de unge i det beskæftigelsesrettede forløb på en god måde, så længe det er de rigtige personer, der gør det, og så længe de gør det på den rigtige måde. Og denne form for pres er vigtig for, at den unge kan udvikle sine kompetencer. Eksempelvis udtaler koordinatoren for LAB-forløbet på Holmstrupgård:

"Så længe vi får lov til at lave det i vores og de unges tempo med en lille smule pres fra os, som vi føler, at nogen kan magte, så flytter vi dem. Hvis vi... overpresser dem eller underpresser, så er der et eller andet, der går galt." (Koordinator af LAB-forløb på Holmstrupgård)

Opsummerende synes indsatsen således at virke ved at fremme de unges kompetencer, i den udstrækning at de unge oplever, at de ikke presses for meget, men alligevel presses i et omfang, som de kan være med til. De unge, som casestudierne i denne evaluering er baseret på, har netop oplevet, at de næsten udelukkende er blevet 'presset' i det rette omfang.

Opsamling

I casestudierne er det fundet, at de interviewede unge oplever det beskæftigelsesrettede forløb som virksomt. Beskæftigelsesforløbet forstås som en integreret del af det samlede skoleforløb, og særligt kontaktlærernes betydning fremhæves i den forbindelse. Samtidigt har det været muligt at identificere en række forhold ved LAB-forløbet, som kan fremme de unges kompetencer, og dermed i sidste ende potentielt sandsynligheden for, at de kommer i uddannelse/beskæftigelse. Altså synes det muligt, at det, at nogle unge har opnået styrkede kompetencer (samt det, at nogle afsluttede unge er kommet i uddannelse/beskæftigelse), er en effekt afledt af indsatsen.

Særligt fire forhold ved LAB-forløbet fremhæves af de unge selv, af koordinatoren af LAB-forløbet og af en sagsbehandler fra jobcentret som fremmede for de unges udvikling. Det første forhold er den individuelle tilrettelægning af forløbet. At indsatsen er individuelt tilrettelagt indebærer både, at den 1) tilpasses den enkeltes udfordringer og behov, hvilket i praksis muliggør, at den unge kan deltage i aktiviteter, 2) tilpasses den enkeltes ønsker og interesser, hvilket øger den enkeltes motivation for at deltage i aktiviteter.

Det andet forhold ved LAB-forløbet, som kan bevirke, at de unge opnår styrkede kompetencer, er, at indsatsen er helhedsorienteret. På Holmstrupgård har man muligheden for at kombinere behandling, undervisning og andre både beskæftigelsesrettede, fysiske og kreative aktiviteter. Udover at dette muliggør en samlet indsats, betyder det også, at der er færre personer omkring den enkelte, og at disse har mulighed for at opnå større kendskab til den unge, ligesom de kan opbygge et tættere samarbejde indbyrdes.

Tredje forhold vedrører samarbejdet med jobcentret. Dette samarbejde medfører, at sagsbehandlerne ved, hvor de har den unge, og omvendt, fordi der er en god og tilgængelig kontakt med færre sagsbehandlere tilknyttet alle unge på Holmstrupgård. Imidlertid kan der hos de unge på Holmstrupgård opstå en forvirring om sagsbehandlerens rolle, fordi sagsbehandleren ikke er en primær kontaktperson i forløbet.

Det fjerde og sidste forhold, der i casestudierne fremtræder som værende betydningsfuldt for de unges udvikling, er, at de unge oplever den rette mængde og form for pres. Når de ikke føler sig pressede fra eksempelvis jobcentrets side, bevirker det, at de har ro til at udvikle kompetencer i 'eget tempo'. Ligeledes er det vigtigt, at de unge heller ikke presser sig selv for meget, og her spiller kontaktlærerne igen en væsentlig rolle. Kontaktlærernes kendskab og relation til de unge synes afgørende for, at de kan afholde de unge fra dette. Samtidig er denne relation væsentlig for, at de kan lægge et vist pres på de unge, således at de udvikler sig. Hvis de unge inddrages i denne proces, og der indgås kompromisser, da kan de unge opleve presset som mindre overvældende og dermed indvillige i den forandring, som skal medføre udviklingen.

7. Økonomisk analyse

Formålet med den økonomiske analyse er, at undersøge hvad det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård koster kommunerne, og hvorvidt det tyder på, at indsatsen på sigt er en god investering. Til at kaste lys over dette foretages en cost-saving-analyse. Med en cost-saving-analyse vurderes de økonomiske omkostninger og gevinster for samfundet, som en given indsats medfører⁴, og i denne evaluering foretages estimeringen konkret ved hjælp af Skandia-modellen. Skandia-modellen er et excel-baseret regneværktøj, som ud fra en række manuelt indtastede parametre udregner den potentielle nettogevinst for den offentlige sektor ved at implementere et socialt tiltag.

Nogle af de parametre, som udregningen baserer sig på, og som i denne sammenhæng er væsentlige at fremhæve, gennemgås først kort i det følgende. Herefter præsenteres og fortolkes de to del-analyser, som den samlede økonomiske analyse består af. I første del-analyse undersøges det, hvor meget det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård koster kommunerne på kortere sigt, og hvad den økonomiske gevinst ved at rykke de unge fra uddannelseshjælp til SU er. I anden del-analyse undersøges det, hvor stor en del af de unge i LAB-forløb, som Holmstrupgård skal lykkes med at få i beskæftigelse, førend indsatsen på længere sigt kan betale sig for kommunerne.

Væsentlige parametre i beregningerne

I tabellen nedenfor er de væsentligste informationer, som er indtastet i modellen, oplistet. I det følgende forklares baggrunden for værdierne, og i tekstboksene uddybes de mere tekniske detaljer.

I udregningen af de økonomiske omkostninger og gevinster forbundet med tiltaget, må vi operere med en forsimplet udgave af virkeligheden, hvor de unge som gennemgår LAB-forløb, opdeles i to grupper. På det korte sigte anses den gruppe, som ved hjælp af indsatsen går fra at modtage uddannelseshjælp til at modtage SU, som værende de unge, der profiterer af indsatsen, mens gruppen af unge, som efter LAB-forløbet stadig modtager uddannelseshjælp, i beregningen ikke profiterer af indsatsen. Det, disse to grupper koster den offentlige sektor i ydelser, er omkostninger til SU og Uddannelseshjælp, som anført øverst i tabellen.

⁴ Socialstyrelsen (2015: 7), Anbefalinger til samfundsøkonomisk evaluering på socialområdet

Table 3: Samlet oversigt over centrale informationer som resultaterne af beregningerne i Skandia-modellen baserer sig på

Relevante parametre i Skandia-modellen	Relevante parametre i den økonomiske analyse af Holmstrupgårds LAB-forløb	Indtastede værdier
Målgruppens omkostninger uden tiltaget	Årlige omkostninger til uddannelseshjælp for kommuner ⁵	
	- For det første år	53.280 kr.
	- For de følgende år	69.120 kr.
	- Gennemsnit (6 år)	66.480 kr.
	Årlige omkostninger til uddannelseshjælp for staten	
	- For det første år	33.120 kr.
- For de følgende år	17.280 kr.	
- Gennemsnit (6 år)	19.920 kr.	
Målgruppens omkostninger med tiltaget	Årlige omkostninger til SU for staten	73.080 kr.
Minimums succesrate	Den lavest forventede andel af unge, som via LAB-forløbet bringes i uddannelse på SU	20 %
Maksimums succesrate	Den højest forventede andel af unge, som via LAB-forløbet bringes i uddannelse på SU	40 %
Tiltagets omkostninger	Årlige kommunale omkostninger ved tiltaget	6.561.240 kr. ⁶
Tidshorisont for kalkulen	Antal år, hvorefter effekten af indsatsen forventes at indtræde	2-3 år
	Antal år som beregningen foretages for	6 år

⁵ Denne årlige omkostning baserer sig på den sats, som unge, der har gennemgået et LAB-forløb og efterfølgende får uddannelseshjælp, gennemsnitligt modtager ifølge oplysninger fra beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune. Jævnfør nedenstående tekstboks er den kommunale andel af omkostningerne forbundet med uddannelseshjælp udregnet efter den gældende refusionslov: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=193776>.

⁶ Ifølge informationer fra Holmstrupgård er den daglige takst for kommunerne for at have en ung i et LAB-forløb 749 kr. De årlige omkostninger forbundet med at have 24 unge i LAB-forløb i 365 dage er derfor 6.561.240 kr.

Forskellige satser for uddannelseshjælp

Satsen for uddannelseshjælp er forskellig, alt efter om den unge er hjemmeboende eller udeboende, er psykisk syg eller forsørger. For at kunne benytte beregningsmodellen, må der foretages en forsimpning. Ifølge oplysninger fra beskæftigelsesforvaltningen i Aarhus Kommune får de unge, som efter et LAB-forløb modtager uddannelseshjælp, gennemsnitligt 7.200 kr. i måneden. Det vil sige, at den samlede gennemsnitlige omkostning til uddannelseshjælp er 86.400 kr. årligt for en person. Til sammenligning er den månedlige sats for SU 6.090 kr., og den årlige omkostning for det offentlige er således 73.080 kr. for en person.

Beregning af hhv. kommunens og statens andel af uddannelseshjælp

Uddannelseshjælp betales af kommunen med refusion fra staten. Jf. 'Bekendtgørelse af lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne' afhænger procentdelen af udgifterne til uddannelseshjælp, som kommunen får refunderet af staten, af antal uger, som borgeren modtager ydelsen i. Eksempelvis er refusionsprocenten 80 % i de første fire uger, mens den fra den 5. til den 26. uge med ydelser er 40 %. Efter det første år modtager kommunen 20 % i refusion fra staten.

Det første år en ung modtager denne gennemsnitlige sats for uddannelseshjælp, koster det således kommunen 53.280 kr., mens det koster staten 33.120 kr. De følgende år koster udbetaling af uddannelseshjælp ligeledes kommunen 69.120 kr., mens det koster staten 17.280 kr. For at kunne anvende modellen, må de gennemsnitlige årlige omkostninger for hhv. kommune og stat udledes. Benyttes en tidshorisont for kalkulen på 6 år, da er de kommunale gennemsnitlige årlige omkostninger 66.480 kr. og de tilsvarende omkostninger for staten er 19.920 kr.

På kort sigt må vi endvidere gøre os en antagelse om, andelen af de unge som kan forventes at gå videre i uddannelse, på et niveau hvor de kan modtage SU, på grund af LAB-forløbet. Andelen indtastet i modellen er baseret på resultaterne i afsnittet vedrørende kortlægningen af unge, der har afsluttet et LAB-forløb. Heraf fremgår det, at ca. 30 % har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse. Som tidligere indikeret har vi ingen indikationer på, hvor mange af de unge, som ville være kommet i uddannelse, hvis ikke de havde modtaget indsatsen, og vi kan derfor ikke med sikkerhed sige, at denne andel er kommet videre på grund af LAB-forløbet. Evalueringen har imidlertid sandsynliggjort, at nogle unge har profiteret af indsatsen i en sådan grad, at de er kommet nærmere uddannelse/beskæftigelse. For at imødekomme en del af den usikkerhed, som er forbundet med succesraten, da undersøges forskellige scenarier, hvor LAB-forløbet antages at bringe hhv. 20 % og 40 % af de unge fra at modtage uddannelseshjælp til at modtage SU.

I beregningen af indsatsens økonomiske konsekvenser gør vi yderligere den antagelse, at overgangen til SU for den ene halvdel indtræder i det andet år efter LAB-forløbets start, mens overgangen for den anden halvdel indtræder i tredje år efter indsatsens start. Dette bygger bl.a. på den baggrundsviden, at de unge,

som har afsluttet et LAB-forløb på Holmstrupgård, gennemsnitligt har været i forløbet i 18 måneder og de fleste mellem et og to år. I tillæg hertil har koordinatoren af LAB-forløbet på Holmstrupgård givet udtryk for, at nogle efter Holmstrupgård starter i andre tilbud (såsom idrætsdagshøjskolen/gøglereskolen el. lign.) for at blive afklarede og modnede, ligesom de interviewede unge taler om højskoleophold og sabatår.

Den samlede tidshorisont i udregningerne på kort sigt, der i forlængelse heraf anvendes i modellen, er 6 år. Dette perspektiv er valgt for også at indfange de år, som de unge, der efter LAB-forløbet tager en ungdomsuddannelse, bruger på dette (hvor længden på erhvervsuddannelser kan svinge fra to til 4,5 år, tager HF og en gymnasial uddannelse typisk hhv. to og tre år).

Analysen af det lange sigte vedrører perioden, hvor nogle unge kan forventes at indtræde på arbejdsmarkedet som følge af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård, dvs. perioden efter at disse unge har gennemført en uddannelse. Det undersøges hvor stor en andel der har modtaget indsatsen, som skal overgå til beskæftigelse, førend LAB-forløbet kan tjene sig hjem for kommunerne. I denne del-analyse medregnes for enkelthedsens skyld ikke de år, og dertilhørende udgifter, hvor de unge er under uddannelse. De kommunale og statslige udgifter til hhv. uddannelseshjælp og SU indgår således ikke i denne del af analysen. Eftersom disse udgifter må betragtes som værende omkostninger af en mindre størrelse, anses de som værende af mindre betydning i denne sammenhæng.

Tidsperioden i det lange sigte

Den gennemsnitlige alder for unge ved start i LAB-forløb er 20 år. Antagelsen er, at de unge seks år efter påbegyndelsen af forløbet kan have en uddannelse, og derefter overgå til beskæftigelse. Med andre ord antages nogle unge at kunne indtræde på arbejdsmarkedet, når de er fyldt 25. I analysen af det lange sigte anlægges en tidshorisont på 15 år, fra det år, hvor de unge antages at kunne indtræde på arbejdsmarkedet. Med andre ord analyseres det, hvorvidt indsatsen kan tjene sig hjem inden de unge fylder 40 år.

I den økonomiske analyse af det lange sigte anvendes Skandia-modellens egne målgrupper og omkostningerne forbundet hermed⁷. Disse målgrupper er udarbejdet efter et forsigtighedsprincip og er udelukkende opgjort ud fra observationer i Danmarks Statistiks registerdata⁸. Fordelen ved at anvende disse målgrupper er, at de samlede gennemsnitlige omkostninger for den offentlige sektor samt gruppens gennemsnitlige skattebetaling her er udregnet. Dermed indgår både omkostninger såsom overførselsindkomster og omkostninger til sundhedsvæsen.

⁷ At disse kategorier anvendes betyder bl.a., at omkostningerne i modellen bygger på oplysninger på individniveau fra Danmarks Statistiks registerdata i året 2014, mens udgifterne er beregnet i 2016 priser. Derudover bygger beregningerne på den gældende refusionslov, og tager udgangspunkt i den gennemsnitlige refusionsinddeling, som Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) offentliggjorde d. 31. januar 2016.

⁸ "Teknisk note: Målgrupperne i Skandia-modellen og deres omkostninger oktober 2017".

http://www.udenforskabetspris.dk/media/129424/teknisk_note_m_lgrupper_og_omkostninger_oktober_2017_final.pdf

Modellens prædefinerede målgrupper vedrører mennesker, der på forskellig vis befinder sig i 'Udenforskab' samt nogle sammenligningsgrupper. Ved 'udenforskab' forstås i denne sammenhæng mennesker som arbejdsmæssigt, helbredsmæssigt eller socialt er udenfor samfundet⁹. Konkret er målgrupperne (ibid.):

- Stofmisbrugere
- Individer med psykisk sygdom
- Voksne, der har været anbragt som børn
- Individer med livsstilssygdomme (Kronisk Obstruktiv Lungesygdom, Diabetes og Hjertesygdom)
- Individer på langvarig offentlig forsørgelse

I sammenligningsgrupperne indgår ovenstående grupper ikke – disse grupper består af den resterende befolkning og er (ibid.):

- Mellemindkomstgruppen, der er ufaglært
- Mellemindkomstgruppen, der er faglært eller har en kort videregående uddannelse
- Normalbefolkningen

I den økonomiske analyse af det lange sigte antages det konkret i denne evaluering, at de unge, som gennemgår det beskæftigelsesrettede forløb og profiterer heraf ved at indtræde på arbejdsmarkedet, bliver en del af den prædefinerede gruppe, der betegnes 'mellemindkomstgruppen', som højst er faglærte eller har en kort videregående uddannelse. Profiterer de unge ikke af indsatsen på den måde, at de bliver i stand til at indtræde på arbejdsmarkedet, da antages de at falde i den prædefinerede målgruppe 'individer med psykisk sygdom'. Denne målgruppe er karakteriseret ved at have været indlagt enten på en psykiatrisk eller somatisk afdeling i 2014 med eksempelvis en angst- eller skizofrenidiagnose.

På kort sigt - fra uddannelseshjælp til SU

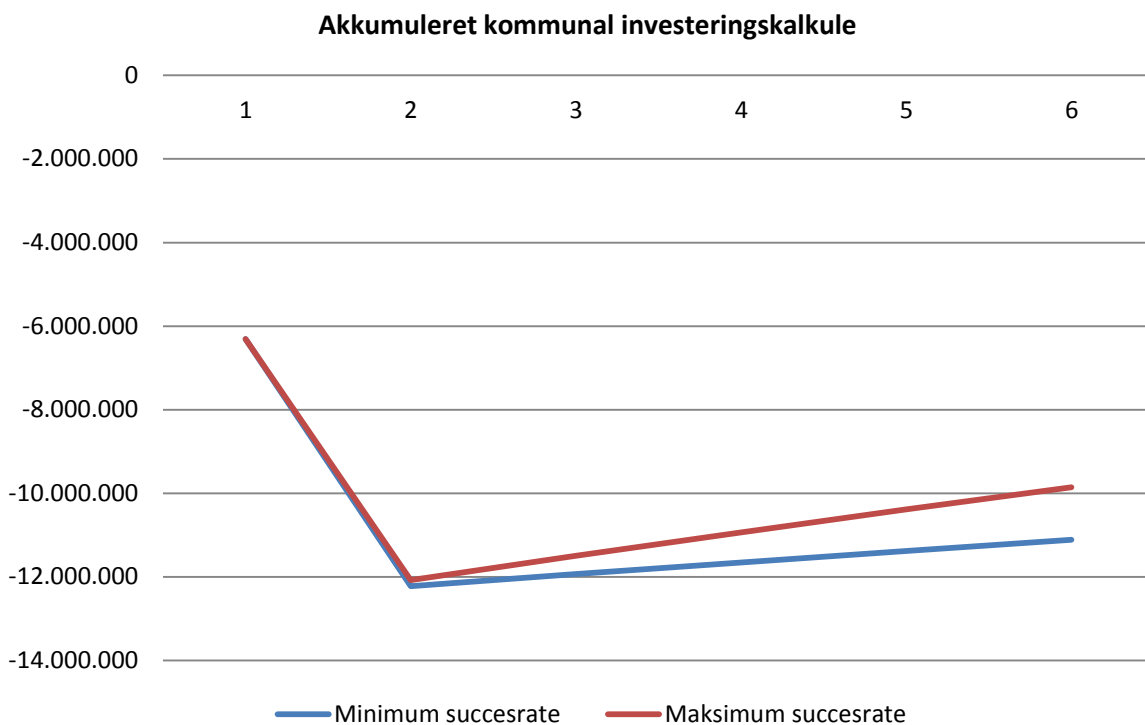
I dette afsnit zoomer vi ind på de økonomiske konsekvenser for kommunerne, der er forbundet med at bringe en vis andel unge fra uddannelseshjælp til SU via Holmstrupråds beskæftigelsesrettede indsats. Som ovenfor angivet opereres der med en samlet tidshorisont på seks år, og selvom dette i andre sammenhænge vil betragtes som et mellemlangt perspektiv, da er der her tale om et relativt kort sigte. Dette skyldes, at der overordnet er fokus på en indsats effekt på fremtidig beskæftigelse for helt unge mennesker, og vejen dertil anses at gå via uddannelse, hvilket er omdrejningspunktet her.

Som det kan ses af figuren nedenfor, er indsatsen relativt omkostningstung for kommunerne i de to år, indsatsen forløber for de 24 unge. Herefter ses en positiv udvikling for kommunerne, idet de ikke længere skal udbetale uddannelseshjælp til nogle af de unge, som har gennemgået LAB-forløbet, da de i stedet modtager SU fra staten. Sammenlignet med den indledende omkostning ved indsatsen er denne gevinst for

⁹ "Teknisk note: Målgrupperne i Skandia-modellen og deres omkostninger oktober 2017", side 3, http://www.udenforskabetspris.dk/media/129424/teknisk_note_m_lgrupper_og_omkostninger_oktober_2017_final.pdf

kommunerne dog mindre. Dette er ikke overraskende, idet de fleste unge udgør omkostninger i de offentlige budgetter, indtil de når det punkt, hvor de indtræder på arbejdsmarkedet.

Figur 8: Akkumuleret kommunal investeringskalkule for Holmstuppårds beskæftigelsesrettede forløb. Den lavest forventede andel, som indsatsen rykker i kategorien 'uddannelse på SU' fremfor uddannelseshjælp (minimum succesrate), er angivet til 20 %, og den højest forventede andel, som indsatsen rykker i kategorien 'uddannelse på SU' fremfor uddannelseshjælp (maksimum succesrate), er angivet til 40 %.

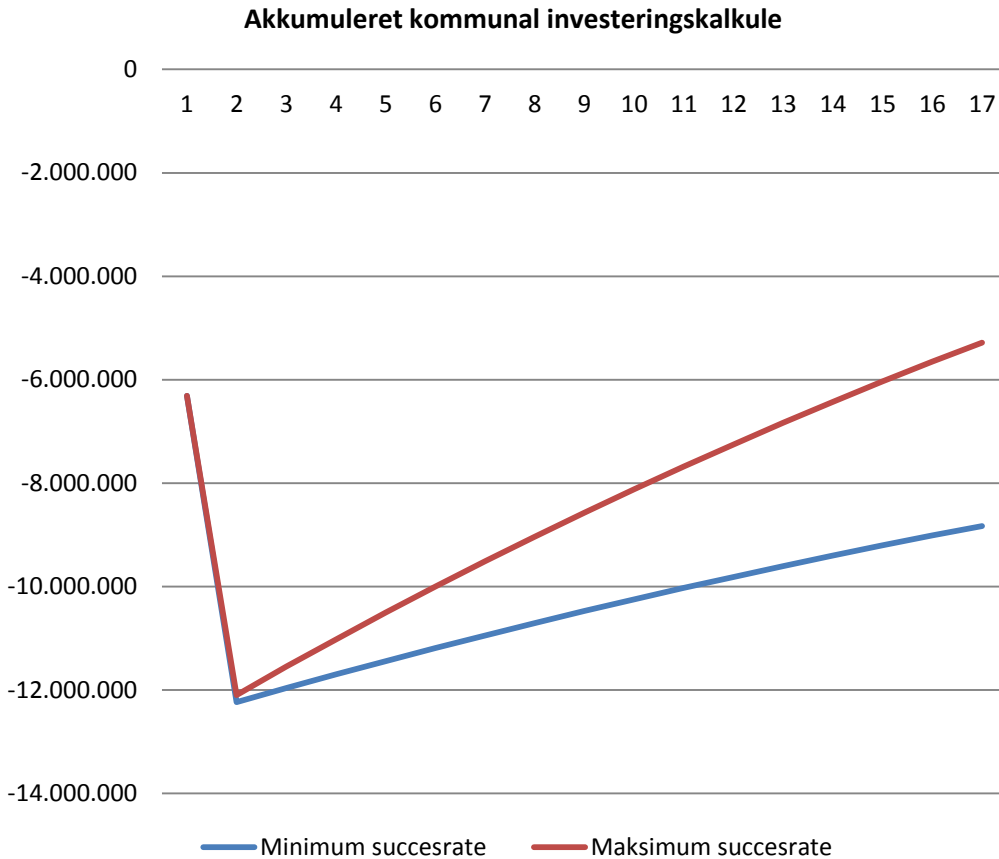

Således ville det heller ikke kunne forventes, at indsatsen tjenes hjem blot ved at rykke en vis andel af de unge, der gennemgår forløbet fra uddannelseshjælp til SU. Selv hvis alle de 24 unge ved hjælp af LAB-forløbet blev hjulpet i uddannelse, og kommunerne derfor ikke skulle betale uddannelseshjælp til denne gruppe, da ville kommunerne i det sjette år stadig have et samlet underskud på næsten 6,8 mio. kr. Analysen indikerer altså, at kommunerne efter indsatsen kommer til at spare penge på ydelser til målgruppen, men som forventeligt ikke på et niveau, der tilsvarende de indledende omkostninger forbundet med indsatsen. For at undersøge om det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård kan betale sig for kommunerne, er vi dermed nødt til at se nærmere på det lange sigte.

På langt sigt – overgang til beskæftigelse

I den økonomiske analyse af det lange sigte undersøges det, som tidligere fremhævet, om den beskæftigelsesrettede indsats på Holmstrupgård kan betale sig, og udgøre en god investering for kommunerne. Mere specifikt undersøges det, hvor stor en andel af de unge, der som følge af indsatsen skal overgå til beskæftigelse, førend indsatsen kan tjene sig hjem på den lange bane. I det følgende analyseres de økonomiske konsekvenser for kommunerne, hvis hhv. 25 %, 50 % og 100 % af de unge, som gennemgår LAB-forløbet, indtræder på arbejdsmarkedet og bliver en del af mellemindkomstgruppen, som højest er faglært eller har en kort videregående uddannelse, i stedet for at være en del af gruppen af individer med psykisk sygdom.

Figur 9: Akkumuleret kommunal investeringskalkule for en effekt af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på hhv. 25 % (minimum succesrate) og 50 % (maksimum succesrate). Her ses mere specifikt på effekten af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på at overgå fra gruppen af individer med psykisk sygdom til mellemindkomstgruppen.

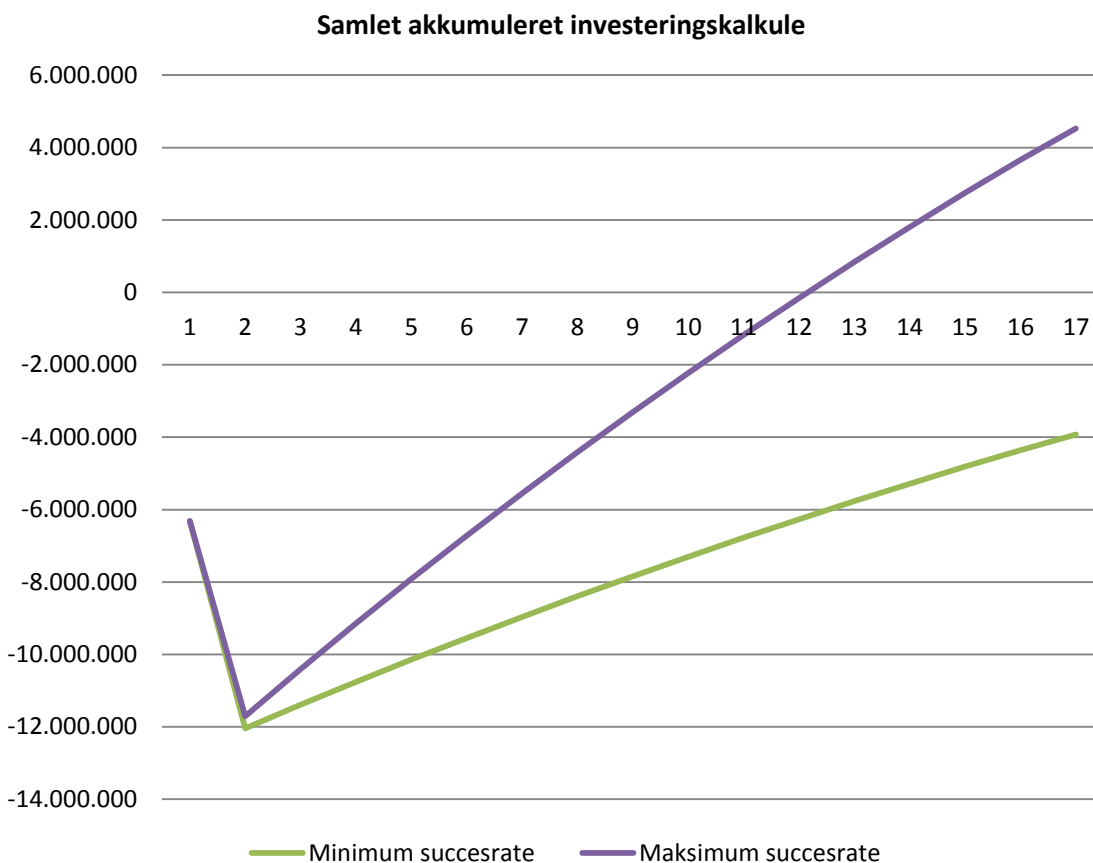
Som det kan ses af Figur 9, tjener indsatsen sig ikke hjem for kommunerne over en 15-årig periode*, hvis den bevirker, at hhv. 25 % og 50 % af de unge, som gennemgår et LAB-forløb, overgår til mellemindkomstgruppen fremfor at befinde sig i gruppen af individer med psykisk sygdom.

***Teknisk specifikation vedr. den grafiske præsentation af den økonomiske udvikling på langt sigt**

Som fremhævet i tekstboksen 'Tidsperioden i det lange sigte' vedrører analysen af det lange sigte den økonomiske udvikling fra det tidspunkt, hvor de unge antages at kunne indtræde på arbejdsmarkedet. For at kunne udregne hvorvidt de positive gevinster ved at nogle unge indtræder på arbejdsmarkedet overstiger omkostningerne forbundet med LAB-forløbet, må udgifterne til indsatsen imidlertid også fremgå af modellen. Konkret betyder det, at udviklingen i de første to år, som er afbilledet i figurerne, repræsenterer de år, hvor de unge modtager indsatsen. Hvorvidt de unge reelt indtræder på arbejdsmarkedet to år, eller seks år, efter påbegyndt forløb, er i denne sammenhæng ikke afgørende. Når der ses på, hvorvidt indsatsen kan tjene sig hjem i 15 årig periode, hvor en del af de unge kan være i arbejde, er der således i figurerne tale om perioden fra år 2 – 17.

Ser man på det samlede regnestykke for den offentlige sektor, hvor også de statslige og regionale budgetter indgår, da ser billedet anderledes ud. Her tjener indsatsen sig hjem i det 11. år efter de unge indtræder på arbejdsmarkedet*, hvis halvdelen overgår til mellemindkomstgruppen, mens den ikke tjener sig hjem i perioden, hvis en fjerdedel af de unge overgår til mellemindkomstgruppen (se Figur 10).

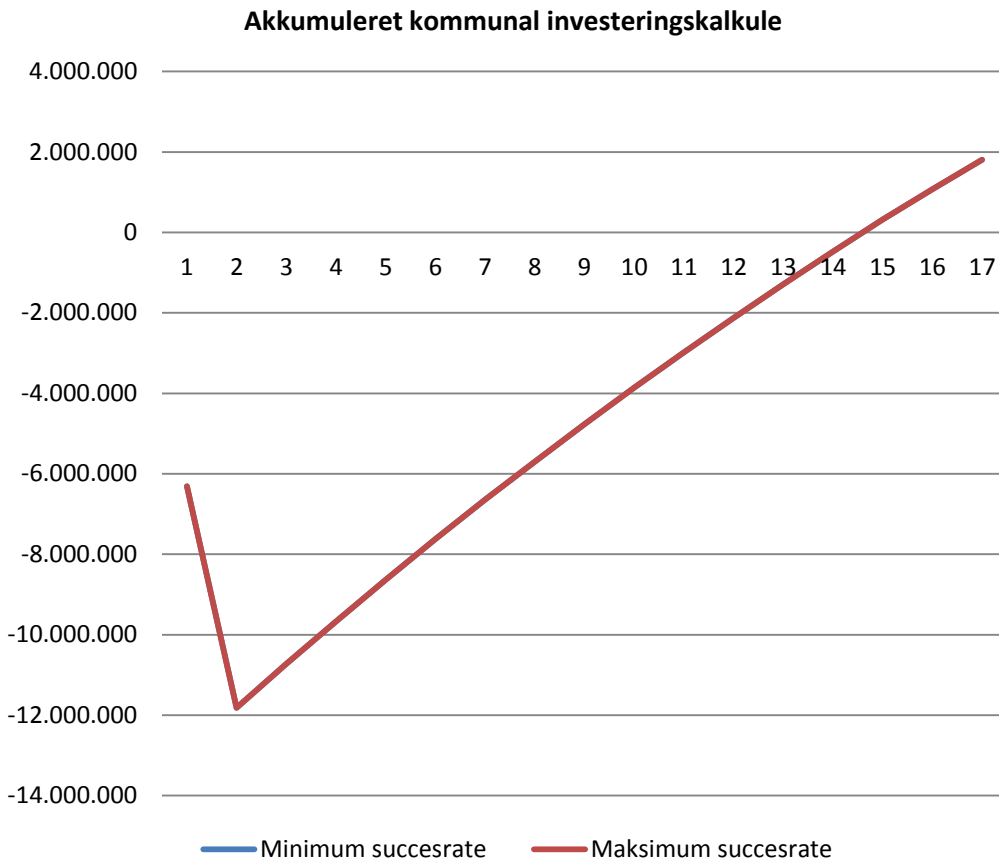
Figur 10: Samlet akkumuleret investeringskalkule for en effekt af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på hhv. 25 % (minimum succesrate) og 50 % (maksimum succesrate). Her ses mere specifikt på effekten af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på at overgå fra gruppen af individer med psykisk sygdom til mellemindkomstgruppen.

Den store forskel på den kommunale og den samlede investeringskalkule består hovedsageligt i, at der for staten, og især regionerne, *også* er store gevinster forbundet med at rykke de unge fra målgruppen af individer med psykiske lidelser til mellemindkomstgruppen.

Ser vi på et scenarie, hvor 100 % af de unge, som har gennemgået et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård, kommer i beskæftigelse som følge af indsatsen, da tjener indsatsen sig hjem for kommunerne indenfor tidsperioden. Dette fremgår af Figur 11:

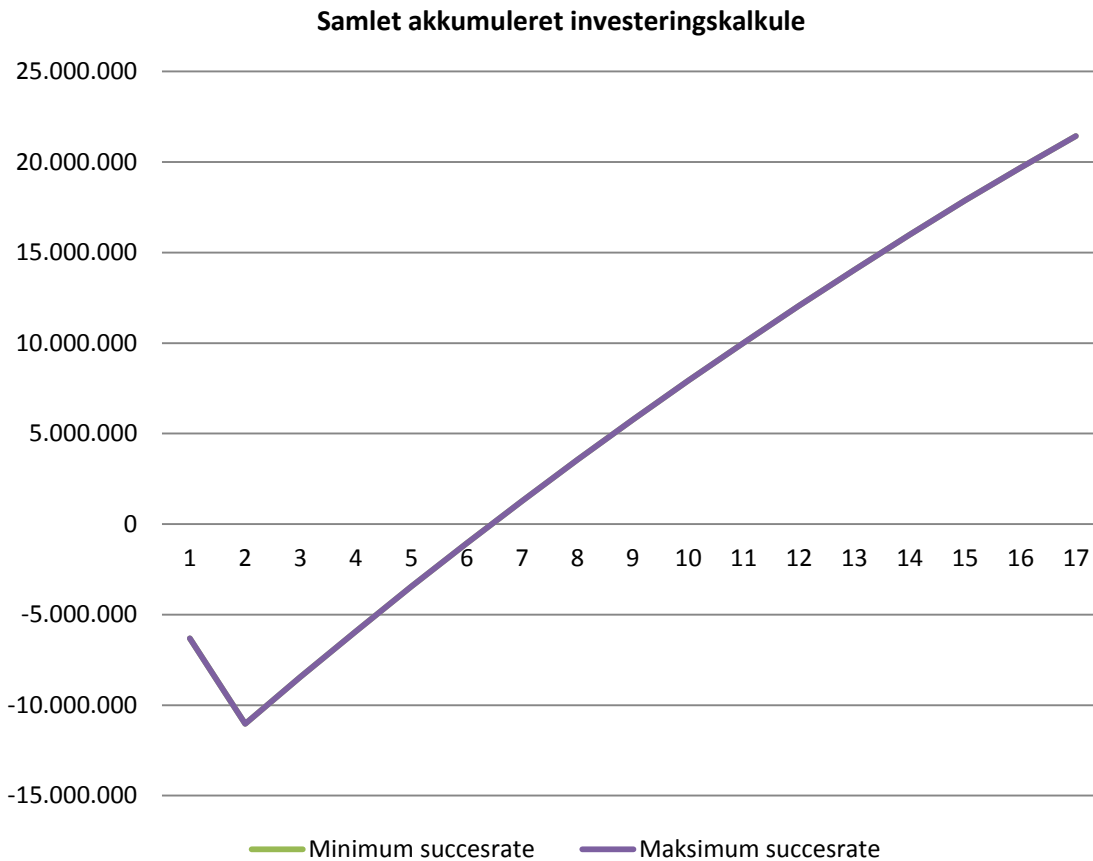
Figur 11: Akkumuleret kommunal investeringskalkule for en effekt af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på 100 %. Her ses mere specifikt på effekten af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på at overgå fra gruppen af individer med psykisk sygdom til mellemindkomstgruppen.

Af Figur 11 kan det således aflæses, at det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård tjener sig hjem for kommunerne i det 13. år efter de unge indtræder på arbejdsmarkedet*, såfremt alle der modtager indsatsen, overgår til mellemindkomstgruppen i stedet for gruppen af individer med psykiske lidelser. Det vil sige, at indsatsen samlet set kan betale sig for kommunerne 19 år efter, at de unge påbegynder LAB-forløbet – efter disse beregninger gennemsnitligt når de unge er 38 år.

Ser vi på den samlede investeringskalkule, som også medregner statens og regionens omkostninger og gevinster forbundet med, at de unge overgår til mellemindkomstgruppen, tegner sig et andet og endnu mere positivt billede. Her tjener indsatsen sig hjem og bliver en god investering i det femte år, hvis 100 % af de unge, som har gennemgået forløbet, profiterer af indsatsen på den pågældende måde.

Figur 12: Akkumuleret samlet investeringskalkule for en effekt af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på 100 %. Her ses mere specifikt på effekten af det beskæftigelsesrettede forløb på Holmstrupgård på at overgå fra gruppen af individer med psykisk sygdom til mellemindkomstgruppen.

Som fremhævet ovenfor hænger dette sammen med, at der særligt for regionerne, men også for staten, er gevinster forbundet med, at de unge overgår til mellemindkomstgruppen i stedet for at befinde sig i gruppen af individer med psykiske lidelser. Gennemsnitligt vil indsatsen således i det år de unge fylder 30 år tjene sig hjem, hvis alle de unge, som gennemgår forløbet, profiterer af indsatsen på denne måde. For regionerne er det i særdeleshed på sundhedsudgifterne, at det kan ses, hvorvidt de unge befinder sig i den ene eller anden kategori, mens det for kommunerne hovedsageligt er udgifter til arbejdsmarkedsydelse, der varierer som følge heraf.

Opsummerende kan det ud fra den økonomiske analyse udledes, at indsatsen, ikke overraskende, *ikke* kan tjene sig hjem på relativt kort sigt ved, at en del af de unge overgår fra uddannelseshjælp til at modtage SU. Til gengæld kan den ifølge disse beregninger på længere sigt betale sig for den offentlige sektor under ét og også for kommunerne særskilt. Hvor lang tid der går, førend indsatsen betaler sig hjem, afhænger af, hvor stor en andel af de unge som på grund af LAB-forløbet overgår til beskæftigelse, og hvilken del af de offentlige budgetter, man ser på. For kommunerne, som afholder udgiften til indsatsen, tager det naturligvis flere år, førend indsatsen viser sig at være en god investering. Imidlertid oplever også staten og regionerne gevinster ved, at de unge profiterer af indsatsen ved at overgå til beskæftigelse, og derfor tyder det på, at indsatsen relativt tidligt i de unges arbejdsliv kan betale sig for den offentlige sektor.

8. Konkluderende bemærkninger

Formålet med LAB-forløbene på Holmstrupgård er, at de unge på sigt bringes nærmere uddannelse og beskæftigelse, samt opnår styrkede ressourcer og muligheder for at tage ansvar for egen tilværelse. Casestudierne og spørgeskemaundersøgelserne indikerer, at dette også er tilfældet for i hvert fald nogle unge. De tilgængelige data muliggør ikke, at vi kan udtale os bredt og om unge i LAB-forløb generelt, men *de unge, vi har talt med og modtaget svar fra*, oplever i høj grad, at Holmstrupgård har styrket deres muligheder for at komme videre i uddannelse og beskæftigelse. Overordnet er det dog vigtigt at påpege, at det datagrundlag, som evalueringen baserer sig på, er relativt spinkelt.

Evalueringen finder, at ca. en tredjedel af de unge, som har afsluttet et beskæftigelsesrettet forløb på Holmstrupgård, er i gang med eller har afsluttet en uddannelse og/eller er i beskæftigelse. Vi kan ikke udlede, om dette er en effekt afledt af indsatsen, men det er sandsynliggjort, at rammen omkring indsatsen samt elementer heri, for nogle unge kan bevirke at faglige, sociale og praktiske kompetencer fremmes.

I en vurdering af, hvorvidt det er en stor andel af de afsluttede unge, som kommer videre i uddannelse og beskæftigelse, er der i forlængelse heraf en række faktorer, som er vigtige at have in mente. De fleste af de afsluttede unge har mellem et og tre års manglende eller ustabil skolegang i bagagen, når de ankommer til Holmstrupgård, og mange har en hel række psykiatriske diagnoser anført på deres journal. Derfor er det ikke givet, at succeskriteriet for alle er at starte eller gennemføre en uddannelse på SU eller elevløn efter endt LAB-forløb. Det kan være meget forskelligt, hvad der er realistisk for de unge at opnå. I tråd hermed, kan man også i visse tilfælde tale om succes, hvis LAB-forløbet på Holmstrupgård eksempelvis har bidraget til, at en ung kan tage en uddannelse på uddannelseshjælp.

Det er desuden væsentligt at knytte nogle kommentarer til tidshorisonten for evalueringen. En stor del af de unge, som har afsluttet deres LAB-forløb, har kun akkurat gjort dette i år eller sidste år. Man kan forstille sig, at andelen af unge under uddannelse vil være højere i denne gruppe, hvis vi måler næste år eller året efter. Endvidere må bemærkes, at det er relativt tidligt efter implementeringen af indsatsen, at vi søger at spore, hvorvidt de unge bringes i beskæftigelse. Indsatsen påbegyndtes af få af de 24 afsluttede unge i 2012 (her startede de første tre) og med en gennemsnitlig tid i LAB-forløbet på halvandet år, hvorefter der følger eventuelle sabbatår, samt en ungdomsuddannelse på ofte 2-4,5 år plus eventuelt en videregående uddannelse, forud for beskæftigelse, da er det ikke mange, som reelt ville kunne nå at være i arbejde på nuværende tidspunkt. For på rimelig vis at kunne udlede de langsigtede effekter af indsatsen, og dermed om de unge som gennemfører LAB-forløbet kommer i beskæftigelse, må man formentlig vente en årrække.

I en fremtidig evaluering kan det desuden være relevant at undersøge, om Holmstrupgård med tiden har forbedret deres praksis, når det kommer til at bringe unge i uddannelse/beskæftigelse via LAB-forløb. Det er muligt, at indsatsen med tiden er blevet tilpasset og justeret således, at den i endnu højere grad klæder de unge på til at tage ansvar for egen tilværelse og indgå i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet.

Fra et økonomisk perspektiv kan resultaterne af evalueringen give anledning til overvejelser vedrørende fordelingen af omkostningerne forbundet med det beskæftigelsesrettede forløb. Hvor LAB-forløbet på længere sigt kan tjene sig hjem for kommunerne og være en god investering, afhængigt af hvor stor en andel af

de unge, som profiterer af indsatsen, da er der også for regionerne og staten potentielle gevinster forbundet med, at flere unge i målgruppen overgår til beskæftigelse. Således er det altså værd at være opmærksom på, at kommunerne her afholder udgifter til indsatsen, som på sigt også kan medføre besparelser i andre dele af den offentlige sektor.